

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Lukáš Žegklitz

**Gender v kyberprostoru: Kritická diskurzivní
analýza českých diskuzí a komentářů**

Diplomová práce

Praha 2017

Autor práce: **Bc. Lukáš Žegklitz**

Vedoucí práce: **Mgr. Tereza Krobová**

Rok obhajoby: **2017**

Bibliografický záznam

ŽEGKLITZ, Lukáš. *Gender v kyberprostoru: Kritická diskurzivní analýza českých diskuzí a komentářů*. Praha, 2017. 45 s. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Vedoucí diplomové práce Mgr. Tereza Krobová

Abstrakt

Tato magisterská práce pojednává o genderové dynamice v kyberprostoru. Anonymní povaha tohoto poměrně nového fenoménu způsobuje, že zde panují jiná pravidla než ve fyzickém sociálním prostoru a často zde dochází k nenávisným projevům. Konkrétněji se práce zaměřuje na projevy sexismu a misogynie v prostředí internetu. V teoretické části diskutuje základní teorie o povaze kyberprostoru a vztahů maskulinit. Cílem výzkumné části této práce je prostřednictvím sdíleného přístupu kritické diskurzivní analýzy prozkoumat reakce diskutérů pod články, které pojednávají o misogynních výrociích dvou předních fotbalistů vůči ženské rozhodčí Lucii Ratajové.

Abstract

This master thesis discusses the gender dynamics in cyberspace environment. The anonymous nature of this relatively new phenomena leads to several manifestations of hate speeche. To be more precise, this work focuses on sexism and misogyny in the Internet environment. The theoretical part discusses the elementary theory about the nature of cyberspace and relationships between masculinities. The aim of the research part is to make critical discourse analysis which investigates reactions of debaters below articles

about misogynist statements by two Czech footballers towards female referee
Lucia Ratajová.

Klíčová slova

Gender, kyberprostor, misogynie, CDA, diskurz, maskulinita

Keywords

Gender, cyberspace, misogyny, CDA, discourse, masculinity

Rozsah práce: 108 197 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne

Lukáš Žegklitz

Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK Teze MAGISTERSKÉ diplomové práce	
TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:	
Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta: Žegklitz Lukáš	Razítko podatelny:
Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta: 2014/2015	
E-mail diplomantky/diplomanta: lukas.zegklitz@gmail.com	
Studijní obor/forma studia: Mediální studia/Prezenční	
Předpokládaný název práce v češtině: Gender v kyberprostoru: Kritická diskurzivní analýza českých diskuzí a komentářů	
Předpokládaný název práce v angličtině: Gender in cyberspace: Critical discursive analysis of Czech discussions and comments	
Předpokládaný termín dokončení (semestr, akademický rok – vzor: ZS 2012/2013) (diplomovou práci je možné odevzdat nejdříve po dvou semestrech od schválení tezí) LS 2015/2016	
Charakteristika tématu a jeho dosavadní zpracování (max. 1800 znaků): Kyberprostor je poměrně nový sociologický fenomén, ve kterém platí odlišná dynamika procesů než ve fyzickém společenském prostoru. Jeho anonymní povaha umožňuje nahlédnout do motivací lidských projevů bez hrozby reálné sankce. Tento faktor společně s několika dalšími zapříčinil, že se kyberprostor stal živnou půdou pro sociální neduhy různého druhu. Svou pozornost zaměřím na projevy sexismu právě v tomto prostředí. Vycházet budu ze dvou kauz, které vyústily ve vlnu (online) masové misogynie a ilustrují tak současný stav této problematiky. Jedná se o případy #Gamergate a Adria Richards. Ve své analýze prozkoumám diskuze návštěvníků kyberprostoru zabývající se těmito a mnoha dalšími genderovými tématy. V zahraničním výzkumném kontextu se této problematice věnují různé odborné publikace, např. Humphreys a Vered ¹ (2014) nebo Shaw a Chess ² (2015). V českém prostředí podobná sonda chybí. Právě to je hlavním důvodem i potenciálním přínosem této práce. Pobyt v kyberprostoru zaujímá v životě dnešního člověka velkou roli a právě proto je nutné, aby byl podroben akademickému výzkumu. Zatímco v oborech jako je marketing, právo nebo politická komunikace je prostor českých nových médií hojně zkoumán, otázka sexismu zůstává nezodpovězena.	
Předpokládaný cíl práce, případně formulace problému, výzkumné otázky nebo hypotézy (max. 1800 znaků): Cílem práce je poskytnout ucelený vhled do genderově motivovaného chování návštěvníků českého internetu. Předpokladem práce je, že v online prostředí budou ve velké míře zastoupeny sexistické až misogynní názory. V předchozí části jsem osvětlil, proč je tak důležité věnovat se genderovým otázkám v kyberprostoru. Abych mohl analyzovat toto prostředí, je nutné plně porozumět konstrukci genderové identity v online prostředí. Vzhledem k tomu, že práce bude primárně zaměřena na misogynní útoky bude důležité aplikovat koncepty z oboru mužských studií maskulinity (např. R.W.Connell ³). Hlavní výzkumné otázky: 1) Jak kyberprostor ovlivňuje chování jeho návštěvníků z hlediska genderu? 2) Co motivuje misogynní/sexistické reakce návštěvníků diskuzí? 3) Jak tyto útočníci argumentují? Čím své sexistické výroky ospravedlňují? 4) O čem tyto tendence v kyberprostoru vypovídají na celospolečenské rovině?	
Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu):	

1) HUMPHREYS, Sal a VERED, Karen Orr – *Reflecting on Gender and Digital Networked Media*. University of Adelaide. *Television and new media vol.15*. 2014

2) CHESS, Shira a SHAW, Adrienne - *A Conspiracy of Fishes, or, How We Learned to Stop Worrying About #Gamergate and Embrace Hegemonic Masculinity*. Journal of Broadcasting & Electronic Media, březen 2015.

3) CONNELL, R.W. 2005. *Masculinities*. Second Edition. Berkeley, CA: University of California Press

<p>1. Úvod (Uvedení problematiky, důvod výběru tématu)</p> <p>2. Teoretická část</p> <p>2.1. Genderový řád (základní koncepty feministické sociologie)</p> <p>2.2. Maskulinita a Femininita (socializace, konstrukce, identita)</p> <p>2.3. Nová média</p> <p>3.1. Síťová komunikace (zákl. vymezení, specifika)</p> <p>3.2. Kyberprostor a jeho vliv na soc.chování (přehled teorií)</p> <p>3.3. Gender a kyberprostor (propojení)</p> <p>4. Empirická část</p> <p>4.1. CDA (Kritická diskurzivní analýza)</p> <p>5. Závěr</p> <p>6. Literatura</p>
<p>Vymezení podkladového materiálu (např. titul periodika a analyzované období):</p> <p>Zkoumaným materiálem budou komentáře ve veřejně přístupných online diskuzích pod články/příspěvky, které se dotýkají genderové tematiky. Zkoumané články nesjednocuje konkrétní téma či platforma, ale aktivní zájem diskutujících vyjádřit se k genderovému tématu. Výzkumný vzorek tak bude obsahovat diskuze pod články/příspěvky napříč platformami (blogy, Facebook, elektronická periodika).</p>
<p>Metody (techniky) zpracování materiálu:</p> <p>Kritická diskurzivní analýza vybraných diskuzí a komentářů</p>
<p>Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a metodě jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):</p> <p>BUTLER J. - Gender Trouble</p> <p>Jedna z nejcitovanějších prací feministické sociologie je provokativní a inovativní sondou do genderové tematiky. Klíčový je její postulát, že gender je neustále obnovovanou sociální praxí, nikoli vyjádřením již získané reality.</p> <p>BOURDIEU P. - Nadvláda mužů</p> <p>Francouzský sociolog a antropolog Pierre Bourdieu v této práci zkoumá symbolickou nadvládu maskulinity nad femininitou. Postupně analyzuje dějinné mechanismy a snaží se najít odpovědi pro historickou stálost genderového řádu.</p> <p>LEVY, P: Kyberkultura</p> <p>Pierre Lévy přibližuje kyberprostor nikoli po technické, ale zejména po sociální a kulturní stránce. Z filosofické perspektivy diskutuje nejaktuálnější problémy, které staví před lidstvo srůstání s kyberprostorem.</p> <p>EKLUND, L - Doing gender in cyberspace: The performance of gender by female World of Warcraft players</p> <p>Tato studie ze Stockholmské univerzity se zaměřuje na performování genderu a sexuality v masové online videohře World of Warcraft. Autoři zdůrazňují vliv sexuality na zkoumání genderových témat v online prostředí.</p> <p>ARVIDSON, FOKA - Digital gender: Perspective, phenomena, practice.</p> <p>Jak už napovídá sám název, tato studie sleduje gender v digitálním prostředí jako perspektivu, fenomén a praxi. Autoři akcentují, že kyberprostor je svébytnou živou říší s vlastní mechanikou a pravidly a odmítají jeho pojetí jako pasivního či fixovaného prostředí/kontextu.</p> <p>WODAK, MEYER – Methods of Critical Discourse Analysis</p> <p>Tato publikace přináší ucelené a srozumitelné uvedení do metodiky kritické diskurzivní analýzy, které je vhodné pro začínající i zkušené výzkumníky.</p>
<p>Diplomové a disertační práce k tématu</p>
<p>Datum / Podpis studenta/ky</p>

<p>TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG/PEDAGOŽKA:</p>
<p>Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:</p>
<p>Případné doporučení dalších titulů literatury předepsané ke zpracování tématu:</p>
<p>Potvrzuji, že výše uvedené teze jsem s jejich autorem/kou konzultoval(a) a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na FSV UK vykonávám.</p>
<p>Souhlasím s tím, že budu vedoucí(m) této práce.</p>

Příjmení a jméno pedagožky/pedagoga

.....
Datum / Podpis pedagožky/pedagoga

TEZE JE NUTNO ODEVZDAT VYTIŠTĚNÉ, PODEPSANÉ A VE DVOU VYHOTOVENÍCH DO TERMÍNU UVEDENÉHO V HARMONOGRAMU PŘÍSLUŠNÉHO AKADEMICKÉHO ROKU, A TO PROSTŘEDNICTVÍM PODATELNY FSV UK. PŘIJATÉ TEZE JE NUTNÉ SI VYZVEDNOUT V SEKRETARIÁTU PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY A NECHAT VEVÁZAT DO OBOU VÝTISKŮ DIPLOMOVÉ PRÁCE.

TEZE NA IKSŽ SCHVALUJE VEDOUCÍ PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY.

Obsah

ÚVOD	1
1. KYBERPROSTOR JAKO SOCIÁLNÍ FENOMÉN.....	1
1.1. Pozice žen / femininity v kyberprostoru	3
1.2. Nenávist v kyberprostoru	5
1.3. Misogynní aféry v současném kyberprostoru	6
1.3.1. #Gamergate	7
1.3.2. Adria Richards	8
1.3.3. World of Warcraft a Ji Firepaw	8
1.3.4. Koubek a Vácha vs. Ženy	9
1.3.5. Boiler Room TV	9
2. MASKULINITY A JEJICH VZTAHY	9
2.1. Maskulinity ve sportovních kolektivech	11
3. METODOLOGIE: Kritická diskurzivní analýza.....	13
3.1. Pár poznámek k pozicionalitě výzkumníka	15
4. VLASTNÍ ANALÝZA: Mediální pokrytí na iDnes	16
4.1. Pilotní diskurzivní analýza	17

4.1.1. Titulky, aktéři a aktérky	18
4.1.2. Frekvence (hyper)témat	18
4.1.3. Označení misogynních vyjádření	20
4.1.4. Diskurzivní strategie podle DHA	21
4.1.5. Poznámka ke společenskému kontextu	22
4.1.6. Shrnutí pilotní analýzy	22
4.2. Výsledky vlastní analýzy	23
4.2.1. Identifikovaná témata, rétorické figury a jejich rozbor	23
4.2.1.1. Otevřený sexismus: Ženy fo fotbalu nepatří	24
4.2.1.2. Feministické kvóty, normy a smrtící hyperkorektnost	27
4.2.1.3. Sexismus do moderní společnosti nepatří	29
4.2.1.4. Fotbalisté nejsou správní chlapi aneb ostrá kritika maskulinity...30	
4.2.1.5. Tradiční nepřítel jménem feminismus	32
4.2.1.6. Sekundární viktimizace	33
4.3. Články vs. diskutéři: Porovnání diskurzů	34
4.4. Shrnutí vlastní analýzy	35
5. SOUČASNOST A BUDOUCNOST ONLINE MISOGYNIE	36
ZÁVĚR	37
SUMMARY	38
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	39

Úvod

Kyberprostor prošel od dob svého vzniku enormním vývojem. Původně exkluzivní záležitost několika mocných, bohatých a technicky zdatných jedinců se proměnila v celosvětovou síť, která propojuje miliardy uživatelů. Vzhledem k jeho fundamentálním vlastnostem, jakými je omezení smyslů, flexibilita identit a absence sociální stratifikace, se jedná o velmi zajímavý sociální fenomén, který je čím dál tím více podrobován akademickému výzkumu.

Tato práce se zabývá dynamikou genderu v tomto prostředí. Snaží se zjistit, zda se do kyberprostoru vписuje zavedený genderový řád, který je uspořádán patriarchálně, čímž zvýhodňuje muže a znevýhodňuje ženy. Velkými tématy této práce jsou sexismus a misogynie (nenávisť k ženám) a jejich uplatňování v kyberprostoru. Během posledních pár let totiž propuklo několik afér, které odhalily vysokou koncentraci misogynních tendencí u internetových diskutérů. Nekompletní výčet a stručný popis těchto afér nabízím v teoretické části práce, diskurzivní analýzu té nejčerstvější z nich pak provádím v části analytické.

V teoretické části se nejprve věnuji kyberprostoru jakožto sociálnímu fenoménu. Pomocí multidisciplinárního přehledu teorií odhaluji jeho základní charakteristiky, pozici femininity a postřehy k šíření nenávisť v jeho rámci. V genderovém oddílu teoretické části se zaměřuji na vztahy maskulinit, jejichž pochopení vnímám jako klíčový nástroj k analýze misogynie. Zvláštní prostor pak uděluji maskulinitám ve sportovních kolektivech, protože můj výzkum se věnuje kauze právě z tohoto prostředí. Samotné hlavní analýze předchází ještě pilotní výzkum mediálního diskurzu, který měl lokalizovat a analyzovat diskurzy nastolené ze strany iDnes a usnadnit tak vstup do terénu komentářů a následnou práci v něm.

Ve srovnání se schválenými tezemi došlo k několika změnám. Po hlubším ponoření do odborné literatury přirozeně došlo na rozbor specifitějších témat než těch, která jsou avizována v předpokládané struktuře. Taktéž jsem upustil od výkladu až příliš základních konceptů pro účely magisterské práce (v tezích například oddíl 2.3. Nová média nebo 3.1. Síťová komunikace). Ke konkretizaci prvotních tezí došlo také v analytické části, která byla zacílena na jednu konkrétní kauzu. Zkoumány byly diskuse pod články iDnes v rámci jednotné sportovní a mediální kauzy, která proběhla v období od 2. do 6. 10. 2016.

1. Kyberprostor jako sociální fenomén

„Sdílená halucinace každý den pocíťovaná miliardami oprávněných operátorů všech národů, dětmi, které se učí základům matematiky. (...) Grafická reprezentace dat abstrahovaných z bank všech počítačů lidského systému. Nedomyslitelná komplexnost. Linie světla seřazené v nonprostoru myslí, shluky a souhvězdí dat.“ (Gibson, 1992, in Švecová)

Těmito slovy poprvé v historii vykreslil kyberprostor William Gibson. Bylo to v roce 1984 a dnes – o dvaatřicet let později – se jeho představitost ukázala jako velmi přesná. Do nehmotné říše ukryté za obrazovkami a displeji denně vstupují miliardy uživatelů a stala se nedílnou součástí našich životů napříč kulturami. Podle průzkumu tráví průměrný český muž na internetu 2 hodiny a 24 minut a žena 2 hodiny a 6 minut denně (Peška / MML-TGI ČR 2013). Statistický trend se vyvíjí tak, že čas strávený v kyberprostoru stále stoupá a reálně ukrájí podíl času, který prožíváme ve „skutečném světě“. Čím dál tím více lidských aktivit se přesouvá do světa online. Na internetu můžeme komunikovat s ostatními (sociální sítě, chatovací programy či aplikace), pracovat (e-mail), nebo se vzdělávat či trávit volný čas hraním online počítačových her (Šmahaj, 2014). Právě obrovsky silná role kyberprostoru v dnešní společnosti je hlavním důvodem, proč bychom měli tento fenomén podrobit akademickému výzkumu.

Pojem kyberprostor bývá často nepřesně ztotožňován s internetem nebo virtuální realitou. Zatímco pojem internet lze chápat jako technologický aparát, který propojuje miliony počítačových sítí a virtuální realitu jako simulovaný, předem designovaný prostor s danými pravidly, pojem kyberprostor se nachází někde mezi těmito definicemi a od prvního vyslovení tohoto termínu se něčím liší. Nejedná se o stabilní, čitelné a předem definované teritorium, ale o entitu, která se formuje ze svého vlastního vývoje (Mihalache, 2002). Jinými slovy, internet chápám jako prostředek, skrze který do kyberprostoru vstupujeme. A pokud do něj vstoupíme, chováme se jinak než v opravdovém světě⁴. Chceme-li dát dohromady základní kyberprostorové rysy, které formují naše jednání, jsou jimi omezená percepce⁵, flexibilita identit, absence sociální stratifikace a změněné vnímání času i prostoru (Suler, 1998). Tyto rysy je třeba mít při analýze kyberprostoru trvale na paměti.

Shrnu-li dosavadní diskusi, kyberprostor je svébytné prostředí postrádající jednu zastřešující definici, která by jej dokonale popsala. Mnohem důležitější pro jeho studium je

4 Právě to je důvod, proč jsem se rozhodl pracovat s tímto pojmem, který v sobě přímo obsahuje slovo *prostor*. Na pozadí mé práce stojí přesvědčení, že se jedná o svébytný sociální prostor, který má vliv na vzorec lidského chování.

5 V tomto ohledu je kyberprostor lehce paradoxní, protože relativizuje extenzivní faktor mediatizace, tak jak ho chápe např. Schulz (2004). Zároveň totiž rozšiřuje naše vrozené smysly, když např. skrz streamovanou reportáž „dohlédneme“ do Sýrie, a omezuje je, když s někým anonymně diskutujeme na fóru.

připomenout si jeho fundamentální obecnou vlastnost, která se poté nutně promítá do všeho, s čím je spojen – jeho fluiditu. Kyberprostor nemá jasně určené hranice či pravidla a není ukotvený v čase ani prostoru. Miliardy jeho konzumentů jsou zároveň jeho producenti, a tak se každý den spolupodílejí na jeho obsahu a podobě, která se neustále mění (Lévy, 2000). Zásadní je taktéž jeho role v dnešní společnosti – co do stráveného času zabírá u průměrného člověka pobyt v této virtuální říši zhruba 10 % našeho veškerého času (tedy více než 2 hodiny denně).

1.1. Pozice žen / femininity v kyberprostoru

Platí i v kyberprostoru dynamika „offlinového“ genderového řádu? Rozpouštějí se v něm společenské stereotypy, nebo se stává katalyzátorem pro jejich reprodukci? Jedním z diskurzů, které se snaží na tyto otázky odpovědět, je (kyber)feminismus. Ten předpokládá, že je v něm vztah genderových rolí uspořádaný nerovnovážně, hierarchicky. Podobně jako v genderovém řádu na obecné celospolečenské rovině, i zde je podle něj maskulinita v dominantní, aktivní a normativní roli, zatímco femininita se vyznačuje pasivitou a je definována druhotně – ve vztahu k maskulinitě. Eventuálním argumentem, který takové tvrzení podporuje, může být skutečnost, že nové technologie vedoucí k dnešní podobě kyberprostoru designovali v 50. letech bezvýhradně muži. Věda a technologie vůbec jsou považovány za symbolické systémy západní maskulinní kultury (Kirkup, 2000: 3). V neposlední řadě si musíme uvědomit, že pokud do kyberprostoru vstupujeme anonymně a s flexibilní identitou, nestojí v cestě žádné sociální bariéry, které by ztlumily např. nenávistné či odmítavé reakce k ženám, které jsou pro patriarchální uspořádání typické. Jen obtížně si dokážeme představit muže, který si stoupne s megafonem doprostřed frekventovaného náměstí a začne vykřikovat šovinistická či misogynní hesla, naopak v anonymním prostředí některého diskusního fóra taková situace nastane mnohem pravděpodobněji. V opozici k těmto názorům je pojetí kyberprostoru jakožto ultraliberálního prostředí. Deklarace jeho nezávislosti z roku 1996 uvádí, že se jedná o svět, do kterého může vstoupit každý nezávisle na rasových, etnických, genderových nebo ekonomických předsudcích / privilegiích. Internet definoval aktivista John Perry Barlow jako rovnoprávný bežešvý celek, v jehož rámci na lidi „nelze aplikovat koncepty vlastnictví, identity, kontextu ani vyjadřování“ (Barlow, 1996). Touto definicí ale z jistého úhlu pohledu vykonal dvousečný akt. Zdánlivě ultraliberální kyberprostor najednou vyřadil ze hry koncept identity, jenž je klíčový pro marginalizované skupiny obyvatel (Hess, 2015). Opačným náhledem totiž můžeme v této deklaraci identifikovat počátky internetové nesnášenlivosti, protože sice ustanovila kyberprostor jako rovnoprávné místo, ale zároveň odradila ženy a příslušníky nebílých ras a jiných utlačovaných skupin od diskutování o své identitě.

Samostatnou kapitolou jsou hráčky, ženské postavy a femininita obecně v počítačových hrách. Ačkoli se na první pohled může zdát, že je hraní počítačových her převážně mužskou záležitostí, genderově je tato statistika překvapivě vyrovnaná. Ve Spojených státech amerických tvoří 56 % ze všech hráčů muži, zatímco ženy tvoří zbývajících 44 % (ESA, 2015). Ve Velké Británii dokonce ženy videohrám vládnou s 52 % procenty (Internet Advertising Bureau, 2014). Hlavní rozdíl však spočívá v tom, jaké platformy a žánry oba gendery preferují. Zatímco ženy využívají ve velkém především smartphony, kde hrají různé puzzle, kvízy nebo sociální online hry, muži dávají přednost typickým konzolovým komerčním titulům, které jim šijí na míru obrovská studia. Z deseti nejprodávanějších her roku 2015 jich polovina byla založená na střelbě a zabíjení. Takové rozložení sil odůvodňuje fakt, že velkou většinu programátorů, herních vývojářů, testerů a dalších klíčových postav v průmyslu okolo kyberprostoru tvoří muži.

Jedním z průvodních jevů patriarchy, který proniká i do kyberprostoru, je tzv. komplicita, která je jakousi neviditelnou smlouvou, která je vtisknutá do hierarchického uspořádání naší společnosti. Její podoba se v rámci různých vztahů odlišuje. R. W. Connell (1995: 80–81) diskutuje její praktikování v rámci maskulinity. V tomto podání se subordinovaní muži stávají komplici hegemónů, protože mají jako celá skupina zájem, aby byl zachován status quo. Muži jsou v genderovém řádu postaveni výše než ženy, a tak v tomto hodnotovém systému teoreticky platí, že i ta nejposlednější subordinovaná maskulinita stojí symbolicky výše než jakákoli femininita.

Naopak ženská komplicita stojí na jakési setrvačnosti sociálního systému. Pokud chceme být úspěšným a ceněným členem určité společnosti, musíme se přizpůsobit jejím normám a pravidlům. V tomto kontextu jsou ženy (stejně jako muži) nuceny dodržovat své role, a stávají se tak nechtěnými podporovatelkami zavedeného řádu. Některé feministické autorky (např. Monteverde, 2014) uvádějí jako příklad takové komplicity třeba fenomén líčení a make-upu, který ženy často používají z povinnosti, jenom proto, že po nich společnost vyžaduje, aby byly upravené a atraktivní za každé situace. Důležitostí vztahu komplicity podrobených a vládnoucích se zabýval také proslulý sociolog Pierre Bourdieu ve svém díle *Nadvláda mužů*. Zavedl teoretický koncept tzv. symbolického násilí, k němuž dochází tehdy, *„jestliže ovládaný nemůže jinak, než vládnoucího (a tedy nadvládu) uznávat, ... protože k reflektování tohoto mocenského vztahu disponuje pouze nástroji poznání, které s ním má společné a které nejsou ničím jiným než osvojenou formou vztahu nadvlády, a ukazují proto tento vztah jako přirozený.“* (Bourdieu, 2000: 35). Tato zdánlivá přirozenost v hierarchii genderového řádu je nejspíš důvodem, proč se na misogynii velkou měrou podílejí samotné ženy. Abychom se vrátili do kyberprostoru, podívejme se například na britský think-tank Demos, který ve spolupráci s University of

6 V rámci ČR jsem nakonec našel poněkud starší statistiku z roku 2011 (ISFE), která vypovídá o naprosto stejném poměru, jako uvádí tato statistika z USA.

Sussex podnikl kvantitativní výzkum misogynních komentářů na Twitteru (Demos, 2016). Jedním z hlavních zjištění bylo, že přibližně polovina z 213 000 tweetů, které byly vyhodnoceny jako agresivní či nenávistné vůči ženám / femininitě, pocházela právě od uživatelů samotných (55,7 % při měření pomocí algoritmu a 49,5 % při ověřování manuální analýzou kontrolního vzorku). Takové výsledky na první pohled prokazují podíl žen na vlastní sebedehonestaci a na udržení patriarchálního řádu. Přesto se dá polemizovat o základním kritériu, které označilo tweety jako misogynní. Tímto kritériem byl jakýkoliv výskyt slov „*whore*“ či „*slut*“ (první je označení pro ženu, která provozuje sex za peníze, druhé pro ženu, která provozuje sex s hodně muži). Je nesporné, že jsou tyto termíny nenávistné, ale otázkou zůstává, nakolik je tato emoce motivována genderově a nakolik pramení například z momentálního afektu. Jen těžko si lze představit, že by nadávka, která muže přirovnává např. k jeho pohlavnímu údu, byla klasifikována jako misandrie.⁷

1.2. Nenávist v kyberprostoru

Naprostá otevřenost virtuálního světa, možnost svobodného vyjádření svých názorů a prudký rozvoj výpočetní techniky (hlavně chytrých telefonů) zapříčinily, že počet komentářů pod jakýmkoli příspěvkem, který je zavěšen na síť, radikálně stoupá. Jinými slovy, už neexistují téměř žádné zábrany, které by zamezily populaci v tom nejširším slova smyslu, aby aktivně vstoupila do kyberprostoru. Spojení více počítačů za účelem komunikace a vyměňování dat prošlo evolucí z utajené armádní sféry přes výsadu několika vyvolených bohatých a technicky zdatných jedinců až po masivní síť, která globálně protíná země prvního, druhého i třetího světa. Ze socioekonomické perspektivy tak protíná všechny sféry obyvatel a takové rozšíření dává vzniknout obrovskému množství názorových variací, střetnutí a nenávistných příspěvků, jejichž rozbor je cílem této práce.

Při studování tohoto specifického a nového typu nenávisti je nejdříve důležité uvědomit si, že první velký problém se nachází v komplikovanosti její terminologie. Na internetu najdeme hatery, trolly, sexuální obtěžování, kyberšikanu, hateblogging atd. Vždy se ale jedná o odlišné skupiny s různým chováním a různými motivacemi (Miltner, 2015: 4). Například *trolling* je celý založený na pečlivém (často ideologicky zbarveném či kontroverzním) výběru argumentů, které dotyčný *troll* v diskusi volí tak, aby naštvál nebo vyvedl z míry co největší počet diskutérů. Jeho cílem tak není útok vůči nějaké skupině obyvatel nebo sexuální minoritě, ale jen a pouze rozvíření negativních vod v diskusi.

⁷ Tímto závěrem rozhodně nechci popírat sociolingvistickou problematiku sémantické derogace, generického maskulina, nerovnoprávného určování pozice žen a další legitimní příznaky jazykového sexismu (srov. Renzetti, Curran, 2003: 173–180), ale poukázat na možnou slabinu v kritériu výběru výzkumného vzorku.

Naopak kyberšikana je přesně zacílená na jedince, stejně jako sexuální obtěžování, a může případně využít kyberprostor k vytipování oběti a nastražení pasti pro pozdější „fyzicky“ vykonanou trestnou činnost. Kvůli této nekonzistenci pojmů se ve své práci raději zaměřím na kategorii více obecnou a budu sledovat a analyzovat misogynii v online prostředí. Bohužel fakt, že některé z komentářů budou zavádějícím výplodem *trollingu* už z jeho samotné podstaty nelze vyloučit.

Jak již bylo řečeno, kyberprostor byl v devadesátých letech idealisticky manifestován jako nový svět, ve kterém se stírají všechny předsudky a privilegia. Prostor, ve kterém nehraje roli politická ani ekonomická moc, ba dokonce ani identita jeho konzumentů. Taková definice by naznačovala eventuální možnost, že virtuální prostor bude nenávistných projevů zcela oprostěn. Sílicí přesun společnosti do světa online však dokazuje, že strukturální nerovnosti v sociálním systému putují společně s ní. Kate Miltner postuluje, že offlinová identita návštěvníků internetu je mnohem silnější faktor než jeho liberální struktura a mechanismy. A právě tato identita se historicky vyznačuje jistou homogenitou. V některých publikacích ji můžeme najít jako „*geekovskou maskulinitu*“ (Miltner in Hess, 2016, nebo Braithwaite, 2016), která se již od dob raných technokultur šíří v dominantně mužském vědecko-rationálním prostředí. Samozřejmě je třeba dodat, že se jedná o prostředí, ve kterém historicky dominují bílí muži.

V současných online diskusích existuje jev, který sám definuji jako reverzi viktimizace⁸. V kontextu sebereflexe diskutérů jsem si všiml, že se často opakuje názor, že majorita je obětí jakéhosi diktátu politické korektnosti, ze kterého naopak minority těží. Konkrétně to popisuje například Braithwaite (2016), která zkoumá identitu tzv. *#Gamergaters*, tedy členů různých videoherních komunit, kteří se rázně vymezují proti vykonstruované skupině nepřátel zvané *SJWs* (social justice warriors) a tvrdí, že jsou to oni, kdo jsou obětí kauzy Gamergate (popis viz níže). Tento jev se však nevyskytuje pouze v rámci videoherních komunit. Jelikož se aktivně zajímám o dění v diskusních fórech, vysledoval jsem podobný argumentační vzorec v debatách o uprchlické krizi, homosexualitě, transsexualitě, rasismu a dalších tématech, která v sobě obsahují problematiku střetu dominantního a alternativního diskurzu.

1.3. Misogynní aféry v současném kyberprostoru

8 Pro upřesnění – viktimizace je jev z kriminalistické psychologie, který označuje psychickou, sociální nebo fyzickou újmu, kterou utrpí oběť trestného činu. Ta se rozlišuje na primární (okamžité následky činu), sekundární (psychické následky během vyšetřování a soudního procesu) a terciární (případně stresující následky poté, co je trestný čin soudně nepotvrzen).

Nenávistné projevy v diskusích jsou směřovány různě v závislosti na aktuální společensko-politické situaci, obsahu původních příspěvků, regionalitě atp. Jak jsem již poznamenal, mě bude nejvíce zajímat misogynie, tedy nenávist, znevažování a útoky vůči ženám a femininitě jako takové. V této části tedy představím soudobé případy online sexismu nebo misogynie, které eskalovaly až do fáze, kdy spustily veřejnou debatu na toto téma. Nutno podotknout, že nebýt těchto případů, nevznikla by ani tato práce. Především kauza #Gamergate nabrala nejdříve ve Spojených státech a brzy poté na sociálních sítích po celém světě takovou intenzitu, že pronikla i do českých veřejnoprávních médií (viz Hroch, Schneider, 2014).

Následující výčet rozhodně není vyčerpávajícím přehledem všech misogynních afér, které propukly v současném kyberprostoru. Jeho smyslem je spíše poukázat na překvapivě častou přítomnost tohoto jevu a případně inspirovat čtenáře k hlubšímu prostudování těchto příběhů. Zajímavým společným znakem pro všechny tyto kauzy jsou typicky mužská prostředí a komunity, ve kterých jsou ženy podreprezentovány (náruživí hráči počítačových her, technologická konference, fotbaloví fanoušci a příslušníci elektronické hudební scény).

1.3.1. #Gamergate (2014)

Jedná se o poměrně komplikovaný řetězec událostí, který odstartoval zdánlivě neškodný spor. Vše začalo u designérky nezávislých videoher Zoe Quinn, kterou obvinil její bývalý přítel z toho, že měla milostný poměr s herním novinářem, aby si zajistila kladné recenze. Po tomto nařčení se začaly hromadit nenávistné reakce, včetně vážných výhrůžek zmlácením, zabitím nebo znásilněním. Mezitím feministka Anita Sarkeesian zahajuje YouTube kampaň „*Tropes vs. women in videogames*“, kde opodstatněně (ač s občasným sklonem ke generalizaci) kritizuje herní průmysl za sexismus. Konkrétně v ní poukazuje na to, že ženy nejsou ve hrách téměř zastoupeny, a pokud ano, jsou vyobrazené pouze jako sexualizovaný objekt, nebo jako pasivní kráska v nesnázích, která je závislá na mužské pomoci. Následuje opět vlna tvrdé kritiky a nebývale intenzivní nenávisti od části videoherní komunity. Vše vyvrcholí hrozbou masakru na univerzitě, kde má Sarkeesian přednášet. V tento moment se kauzou Gamergate začnou zabývat velká média. Často nastává stereotypizace, kritika hráčů a celé herní subkultury. Enormní medializace přispívá ke zvyšování dezinformovanosti, ale i k rozšíření angažovanosti různorodých aktivistů. Z Gamergate se brzy stal fenomén, který dostal otázku sexismu do povědomí většiny hráčů v USA a velké části veřejnosti. Této kauze se také věnuje značné množství odborných článků (srov. Miltner, 2015, a Braithwaite, 2016).

1.3.2. Adria Richards (2013)

Adria Richards, tehdejší zaměstnankyně firmy SendGrid, se účastnila technologické konference PyCon 2013. Dva muži, kteří seděli v její blízkosti, mezi sebou vedli konverzaci se sexuálními narážkami na Adriinu „výbavu“. Poté, co nevhodné narážky zaslechla, muže vyfotila a zveřejnila popis svého nepříjemného zážitku na Twitteru. Pořadatelé konference se o tweetu brzy doslechli a svolali zúčastněnou trojici k debatě, která nakonec vyústila v hlubokou omluvu ze strany mužů. Výkonný ředitel společnosti SendGrid Jim Franklin posléze vydal prohlášení, že souhlasí s tím, že jeho zaměstnankyně měla právo na protest, nicméně ne touto veřejnou formou, která podle něj vystavila jeho společnost riziku. Adria Richards byla propuštěna (stejně tak jeden z dvojice mužů). Netrvalo dlouho a aféra měla dohru na sociálních sítích a fórech (Twitter, Google+, Reddit, Hacker News), kde se strhla vlna misogynních i podpurných reakcí.

1.3.3. *World of Warcraft a Ji Firepaw (2012)*

Herní společnost Blizzard se v roce 2012 rozhodla v rámci marketingové promo akce umožnit všem ročním předplatitelům online hry World of Warcraft řadu benefitů, mezi které patřil i přístup do testovací fáze nového rozšířeného vydání jménem *Mists of Pandaria*. Obvykle má k nově vyvíjené modifikaci přístup pár desítek vyvolených, ale v tomto případě se možnost ovlivnit tvůrčí proces svými komentáři týkala až milionu hráčů (Braithwaite, 2014: 704). Jedna z hlavních herních postav hry jménem Ji Firepaw v úvodu vybízí hráče (a hráčky) k tomu, aby se k němu přidali. Mužské postavě Ji Firepaw řekne: „*Zdravím, vypadáš jako pořádný silák! Vsadím se, že s ženskýma to umíš! Přidej se ke mně a stanou se z nás dobří přátelé!*“ Ženská postava si vyslechne lehce pozměněné přivítání: „*Zdravím, ty jsi ale kráska! Vsadím se, že od sebe musíš chlapy v jednom kuse odhánět. Přidej se ke mně a stanou se z nás dobří přátelé!*“ (tamtéž). Jedna z hráček založila diskusní vlákno na fóru speciálně určeném pro zpětnou vazbu testovacích hráčů. Uvedla, že se pozastavila nad tímto rozdílem, a mrzí ji, že u mužského charakteru se oceňuje síla, zatímco u ženského zase краса. Zvláště pak, když rasa Pandarenů, ze které postava Ji Firepaw pochází, je známa tím, že považuje sílu a stabilitu za genderově neutrální ctnosti. Tuto výtku převzala fan stránka WoW Insider a použila ji ve svém editoriale pro rozvíření diskuse na téma genderových nerovností v této hře. Společnost Blizzard argument brzy přijala, vyhodnotila situaci a upravila tento dialog tak, aby vyzněl stejně pro obě pohlaví, což v komunitě spustilo obrovskou vlnu nevole a online misogynie.

⁹ Citované pasáže ze hry jsem samozřejmě přeložil do češtiny. Jejich originální znění uvádím zde: „(To a male character): Hello, friend! You've got a strong look to you! I bet you're all the rage with the ladies! Join me! You and I are going to be good friends!“

„(To a female character): Hello, friend! You're some kind of gorgeous, aren't you? I bet you can't keep the men off you! Join me! You and I are going to be good friends!“

1.3.4. Koubek a Vácha vs. ženy (2016)

Tato aféra bude podrobně popsána a analyzována v praktické části této práce. Prozatím zde jen zmíním její základní charakteristiku. Na konci září se během utkání české nejvyšší fotbalové ligy mezi Brnem a Spartou dopustila pomezní rozhodčí Lucie Ratajová výrazné chyby, v jejímž důsledku došlo ke vstřelení vyrovnávacího gólu. Vzhledem k tomu, že probíhala poslední minuta zápasu, výsledek již nebylo možné zvrátit. Hráči Sparty tak vinou jejího chybného rozhodnutí přišli o důležité vítězství. Během následovných rozhovorů pak rozhořčený brankář Sparty Tomáš Koubek prohlásil, že: „*Ženy by měly zůstat u plotny, a ne rozhodovat mužský fotbal.*“ (Novák, iDnes1). Jeho spoluhráč Lukáš Vácha, který se však utkání nezúčastnil, následovně zveřejnil sexistický vtípek s podobnou tematikou na Twitteru. A tak začala diskuse a kauza, kterými se zabývá má analýza.

1.3.5. Boiler Room TV (2016)

Důkazem, že online misogynie není spojována pouze s obory, jakými jsou svět počítačové hry nebo sport, je současná aféra streamového hudebního projektu Boiler Room. Tento YouTube kanál posledních 5 let každý týden vysílá na internetu vystoupení zavedených i začínajících interpretů ze světa elektronické hudby. Projekt vznikl z undergroundového podhoubí mladých lidí, kteří obývají světová velkoměsta a rezolutně se hlásí k liberálním hodnotám. Tolerance k rozmanitosti ve všech jejích podobách je základním stavebním kamenem, ze kterého Boiler Room vzešel. A přesto došlo k problematickým jevům. Během letošního pařížského vysílání, které bylo jedním z prvních, které se kromě YouTube vysílalo také na Facebooku, došlo k záplavě nenávislných, sexistických a nevhodných komentářů, které mířily jak na osmnáctiletou švédskou DJku, vystupující pod pseudonymem Toxe, tak na skotskou producentku Nightwave, která vystoupila po ní. Nejdříve se objevily relativně nevinné vizuální komplimenty, poté následovaly dvojsmyslné narážky a vše vyvrcholilo drsnými urážkami typu „děvka“ a posílání těchto žen do kuchyně místo mixážního pultu v klubu (Lobenfeld, 2016). Vzhledem k vysokému počtu těchto nadávek vedení Boiler Room došla trpělivost a živé diskuse pod jednotlivými vysíláními byly zablokovány.

2. Maskulinity a jejich vztahy

Výraz *maskulinity* odkazuje k poznatkům z oboru mužských studií, jež zdůrazňují, že se k jednomu muži nepojí pouze jedna univerzální maskulinita, ale je třeba je vždycky

nahlížet pluralitně. Například Hearn s Collisonem (1994: 108–109) vytvořili celou typologii jejich druhů. Tito autoři zastávají názor, že maskulinita není snadno uchopitelná a popsatelná entita, která by měla mít jeden fixovaný vzorec. Vidí ji jako neustále proměnnou kombinaci jednání a znaků, které muži získali zčásti samovolně a zčásti cíleně. Přestože panuje obecná tendence zasazovat maskulinitu výhradně do biologického kontextu, je nutné uvědomit si, že jedince formuje celá řada sociálních, kulturních či ekonomických okolností. Tak vznikl výčet šestnácti faktorů, jejichž vzájemné působení podle autorů tvoří aktuální nastavení maskulinity. Řadí se sem například věk, vizáž, tělesné (in)dispozice, ekonomická třída, etnický původ, sexualita nebo aktuální místo pobytu. Přičemž platí, že výslednou maskulinitu je nutné chápat jako kombinaci těchto faktorů. Záleží na různých situacích, které z nich zrovna převládnou.

Pravděpodobně nevlivnější teoretický rámeček, který se snaží vysvětlit dynamiku vztahů panujících mezi jednotlivými maskulinitami, začal vznikat na prahu osmdesátých let. Konceptu hegemonní maskulinity se tehdy podařilo propojit nově vzniklá mužská studia, soudobou mediálně propíranou krizí mužství, feministické výtky k patriarchii a sociologické modely genderového uspořádání společnosti (Connell, Messerschmidt, 2005). Jak lze poznat již z názvu, jedná se o koncept inspirovaný marxistickým teoretikem Antonio Gramscim a jeho pojetím hegemonie. Podobně jako v jeho teorii i v oblasti maskulinit existuje vládnoucí úzká skupina, která si zajišťuje a udržuje svou dominanci a zároveň ji činí přirozenou a neměnnou. Onou vládnoucí skupinou jsou zde heterosexuální bílí muži ze střední třídy, kteří jsou úspěšní a splňují maskulinní ideály. Právě takto nastavená maskulinita je nadřazená femininitě, ale také ostatním – subordinovaným – maskulinitám. V jejím středu také leží teze, že ženy jsou potenciální sexuální objekty mužů (o které by muži měli soupeřit), zatímco vztah muž–muž je striktně zapovězen. Donaldson (1993: 4) shrnuje podstatu a důsledky hegemonní maskulinity jedním odstavcem plným charakterizujících adjektiv:

„Hegemonní maskulinita (...) zahrnuje specifickou strategii utlačování žen. Je to strach a únik od všeho ženského. Kulturně idealizovaná forma, která probíhá na osobní i kolektivní rovině. (...) Je výlučná, brutální, vnitřně i hierarchicky diferencovaná a produkuje úzkost. Je pseudo-přirozená, drsná, protichůdná a náchylná ke krizovým situacím. Je hojná a společnost ji udržuje. Přestože je centrálně propojená s institucemi mužské dominance, ne všichni ji vykonávají, avšak většina z nich z ní těží a profituje. (...) Je to žitá zkušenost, ekonomická a kulturní síla, která je založená na společenské dohodě. Je konstruována skrze složitá vyjednávání, která probíhají celý život. Sice je sama křehká, ale vytváří ty nejnebezpečnější fenomény, se kterými žijeme.“

Kromě takto interpretovaných mocenských vztahů v relacích maskulinita–maskulinita a maskulinita–femininita nabízejí mužská studia další leitmotiv mužské identity, kterým je únik od zženštilosti (srov. Kimmel, 1996, a Brannon, Juni, 1984¹⁰), jenž někdy přerůstá v její zamítání nebo obecnou nenávisť k ženám (misogynii). Ostatně rozkazy typu „Nebud' baba!“, „Nebreč jako malá holka!“ nebo „Nebud' zbabělý!“ už stovky a tisíce let formují identitu malých chlapců od doby jejich narození až po dospělost. Tyto imperativy jsou naprosto klíčové nosné sloupy mužské identity, které jsou zmiňovány jak v oborových publikacích, tak v populární kultuře. Vzhledem k tomu, že je maskulinita ustanovena výlučně homosociálně, v mužských kolektivech stoupají tendence k jejímu ostentativnímu potvrzování, což ještě potvrdím v oddíle, který se věnuje maskulinitě v prostředí sportovních kolektivů.

Rád bych se ještě vrátil k pasáži z Donaldsona, kde naznačuje, že HM nevykonávají všichni muži. Přesněji řečeno jí dosáhne jen drtivá menšina mužů. Jejich maskulinita je nadřazená těm ostatním, tedy subordinovaným, a zároveň plní normativní funkci. Nastavuje, co je a co není normální, a tím posiluje hodnotovou i mocenskou nadřazenost maskulinity nad femininitou. Tento poznatek a některé další byly několikrát kritizovány (výčet všech kritik srov. Connell, Messerschmidt, 2005: 836–838), což donutilo autory k mírné reformulaci a aktualizaci celé teorie (tamtéž). K tomuto přehodnocení došlo přesto, že se stala (společně s pluralitním nahlížením maskulinit) ústředním konceptem oboru mužských studií. Nová formulace bere v potaz čtyři oblasti, které je třeba do konceptu HM nově promítnout. Jedná se o genderovou hierarchii, geografii maskulinit, sociální ztělesnění a dynamiku maskulinit. V oblasti genderové hierarchie je nutné vztahy muž–muž a muž–žena pojímat více recipročně. Jinými slovy počítat s tím, že se formují navzájem. Maskulinita není stoprocentní normou, protože se ukázalo, že na její konstrukci se podílí také mnoho žen (matky, spolužačky, přítelkyně, manželky atd.). Tento holistický přístup k genderové hierarchii se snaží uznat upozaděnou agendu subordinovaných skupin, které mají vliv na ty vládoucí, stejně jako tomu je naopak. Druhým faktorem, který zde vysvětlím, je geografie (hegemonních) maskulinit. Jak už bylo naznačeno, etnicita nebo místo aktuálního pobytu mají vliv na konstrukci maskulinit. Proto je při jejich analýze důležité zohlednit i jejich geografii. Autoři navrhují model, který rozděluje lokální, regionální a globální úroveň této analýzy.

2.1. Maskulinity ve sportovních kolektivech

10 Robert Brannon a Samuel Juni sestavili v roce 1984 klíčovou škálu, která významně ovlivnila studium maskulinity. Skupině mužů vždy pokládali otázky na definici norem správné maskulinity. Mezi jejich proslulé závěry patří, že muži svou roli vnímají tak, že se musí za každou cenu vyhýbat zženštilosti, skrývat svoje emoce, finančně zabezpečit rodinu, být obdivováni a uctíváni, vykazovat nebývalou výkonnost a odolnost a zažívat dobrodružství.

Hodnoty, které se spojují s mužstvem, a hodnoty, které jsou uznávány ve sportu, jsou téměř totožné (Schacht, 1996). Soutěživost, rychlé rozhodování, sílu a nezdárka agresivitu najdeme převážně v kolektivních hrách, jakými jsou fotbal, hokej, ragby. Samostatnou kategorií je pak celé odvětví bojových sportů. Podíváme-li se na výsledky všech sportovních klání, zjistíme, že muži podávají lepší výkony než ženy – jsou fyzicky vyspělejší, rychlejší a silnější. Judith Lorber tvrdí, že sport je důkazem toho, že ženská fyzická podřadnost je sociálně vykonstruovaná genderovým řádem (Lorber, 1994). Takový argument je jistě legitimní. Zatímco muži se už v době původních starověkých olympijských her čile zapojovali do různých sportovních klání, ženám byla souzena pasivita. Situace se začala zlepšovat až během osvicenství v 18. století a první oficiální sportovní události, kde došlo k jejich zapojení, byly Ženské světové hry, které se konaly v roce 1922 v Paříži. Muži mají tedy v profesionálním sportu několik tisíc let trvající náskok, což z něj dělá jejich tradiční doménu. Právě proto se objevuje názor, že sport přesahuje prostou funkci hry a vyvinul se ve společenskou instituci, která slouží k potvrzení nadřazenosti maskulinity a k zacyklení hegemonního procesu.

Ve výlučně mužských sportovních kolektivech dochází k četným výskytům misogynie. Maskulinita je vždy formulována jako „antiteze femininity“ (Schacht, 1996). Vždy se snaží za každou cenu se jí vyhnout, sebe stavět proti ní a posilovat svou nadřazenost. Navíc, jak již bylo řečeno, maskulinita je ustanovena výlučně homosociálně, a tak v mužských kolektivech neustále visí hrozba nařknutí ostatních členů ze zženštilého chování. Dynamiku těchto vztahů v ragbyových týmech sleduje například právě Steven P. Schacht, který vyjmenovává, za co jsou hráči této drsné hry ceněni a za co perzekvováni. Zdá se, že největšího respektu ve svém týmu dosáhnou, pokud utrpí těžké zranění, překonají extrémní bolest a pokračují ve hře. Mezi faktory, kterými se poměřuje jejich status, řadí i herní zkušenosti, pozici v týmové hierarchii a ochotu vyhrožovat ostatním fyzickým násilím a tvořit tak vztahy hegemon–subordinovaný. Role žen je v supermaskulinním prostředí mužského ragby vysoce nelichotivá. Schacht popisuje zvýšenou intenzitu nářeků a sexuálního obtěžování, pokud se ženy během tréninku objeví poblíž hřiště, symbolické tresty a posměšky pro spoluhráče, jejichž přítelkyně se objeví na tribuně během tréninku, a jako nejzásadnější zmiňuje klubové večírky po odehraných zápasech. Sem jsou již partnerky hráčů oficiálně zvány a po vypití většího množství alkoholu dochází k hromadnému zpěvu veršů, na které jsou ženy nuceny odpovídat. V jistých případech jsou dokonce razantně vyzývány k vysvlékání svrchních částí oblečení a ukazování nahého těla (tamtéž: 561). Takové písně dávají najevo převahu maskulinity nad femininitou. Tento rituál se navíc koná ve výsostném maskulinním prostoru na institucionálně posvěcené akci (oficiální večírek sportovního klubu).

Kompetitivní sportovní prostředí motivuje a nutí muže k co nejvyšším výkonům a i to je jeden z důvodů, proč se v něm požadavky na maskulinní roli zintenzivňují. Zvýšené touhy neustále prokazovat svou maskulinitu ve sportovních kolektivech pozoroval také Bourdieu ve své stěžejní genderové publikaci *Nadvláda mužů* (2000: 48). Tento poznatek jsem také ověřil ve výzkumné části bakalářské práce (Žegklitz, 2014: 32), kde jsem ustanovil pracovní termín supermaskulinních prostředí, která podstatně zvyšují tlak na demonstrování maskulinity. Z polostrukturovaných rozhovorů, které jsem vedl s vysokoškolskými studenty, jsem vyvodil, že nejsilnějšími požadavky, které na muže plynou ve sportovním kolektivu, je překonání bolesti, důraz na odhodlání a kategorické odmítnutí zženštilosti a homosexuality. Studium kolektivních maskulinit a jejich vztahu se sportem je extrémně zajímavé téma, kterému se bohužel v českém akademickém prostředí nikdo hlouběji nevěnuje. Ze zahraničních výzkumníků se touto problematikou zabývá např. Michael Messner (Messner a Sabo, 1990, nebo Messner, 2002). Nebudu zde však zabíhat do přílišných podrobností, protože toto téma jsem zařadil jako doplňující součást k analytické části, která se zabývá misogynními vyjádřeními fotbalových hráčů AC Sparta Praha.

3. Metodologie: Kritická diskurzivní analýza (CDA)

Sdílený přístup CDA vychází z premisy, že existuje dominantní ideologie, která prosazuje určitý náhled na svět tak silně, že se zdá jako jediná přirozená možnost. Tuto ideologii se CDA snaží rozklíčovat, zpochybnit a dekonstruovat. Podle ní tak existuje dominantní a alternativní diskurz. Inspirací pro vznik tohoto přístupu bylo hned několik. Například Berger a Luckman ve své slavné knize *Sociální konstrukce reality* (1999: 108) vyjádřili myšlenku, že *„objevení se alternativního symbolického světa představuje velké ohrožení pro dominantní diskurz společnosti, protože samotná existence takového světa empiricky dokazuje, že náš vlastní svět není až tak nevyhnutelně samozřejmý.“*

Další impulsem pro vznik CDA bylo bezpochyby dílo francouzského myslitele Pierra Bourdieu. Jeho angažované sociologii se podařilo definovat sílu praxe jakožto hybatele sociálních událostí. Opomenout nemůžeme ani jeho levicově orientované předchůdce z frankfurtské školy¹¹, kteří dali vzniknout kritické teorii. Ta redefinovala pojem kultury a zasadila do akademického povědomí pojmy jako alternativní paradigma nebo kulturní průmysl. Společně s frankfurtskou školou musí zaznít i příbuzný Gramsciho pojem hegemonie jako další článek ideového podhoubí CDA. Z jazykové stránky pak CDA čerpá především z Hallidayovy systémově-funkční lingvistiky (Dufek, 2016).

11 Např. Max Horkheimer, Theodor W. Adorno nebo Jürgen Habermas

Největší výhodou a zároveň slabinou tohoto přístupu je jeho rozvolněnost a otevřenost k různým výkladům mocenských vztahů na pozadí dat. Jedná se o vnitřně výrazně členěný přístup, který nemá jednotnou metodologii. To byl také jeden z důvodů, proč jsem ji zvolil do svého výzkumu. Flexibilita a dynamičnost, kterou se vyznačuje, ulehčuje napojení na multidisciplinární povahu problematiky performativity genderových rolí v kyberprostoru. Pohledem Normana Fairclougha, britského lingvisty, který patří mezi zakladatele této disciplíny, má CDA tři základní vlastnosti. Je vztahová, dialektická a interdisciplinární.

Její vztahovost spočívá v tom, že se nezaměřuje na jednotlivé osoby či fenomény, ale na sociální vztahy, v jejichž kontextu fungují. Fairclough upřesňuje, že tyto vztahy jsou vrstvené, a obsahují tak ještě další vztahy mezi vztahy. Samotný diskurz zde nelze chápat jako jednu entitu/objekt, ale právě jako proměnnou závislou na interakcích kontextu, do kterého vstupuje. Jde o komplexní sadu vztahů, které jsou mezi lidmi, již spolu komunikují. Na více abstraktní úrovni jej lze chápat jako sadu vztahů uvnitř nějakého jazyku nebo žánru. V neposlední řadě také existují vnější vztahy mezi diskurzem a objekty fyzického světa, osobami a mocenskými vztahy.

„Diskurz není entita, kterou bychom mohli definovat jako nezávislou. K jeho porozumění můžeme dojít jedině analýzou sady vztahů, do nichž je zapojen.“ (Fairclough, 2010: 3)

Tyto popsané vztahy jsou dialektické. Při vší mnohoznačnosti, která tento pojem v současném myšlení provází, je zde dialektičnost myšlena jako vzájemnost rozdílných fenoménů. Například pojmy moc a diskurz. Jeden nelze s druhým ztotožnit, ale zároveň se překrývají a vplouvají do sebe. CDA se tedy nezabývá jen diskurzem jako takovým, ale rozbořem dialektických vztahů mezi ním a jinými elementy/objekty/momenty, stejně jako interními vztahy uvnitř diskurzu samotného. Při kombinaci vztahovosti a dialektiky CDA je nutné, aby tato metoda byla interdisciplinární. Tento přístup v sobě kombinuje prvky lingvistiky, sociologie, politologie a dalších vědních disciplín.

Z analytického hlediska je CDA rozbořem textu. Fairclough uvádí mnoho metod a nástrojů textuální analýzy, které vznikly v průběhu dějin studia komunikace (lingvistika, fonetika, fonologie, gramatika, sémantika, lexikologie, pragmatika, stylistika, sociolingvistika, argumentační analýza, literární kritika, antropologie, konverzační analýza a další). Podstatné je, že *„všechny tyto metody mohou být v principu rekontextualizovány v rámci CDA (...), ale musí být adaptovány na jeho účely a principy.“* (Fairclough, 2010: 7) Textuální analýza je ovšem pouze jednou stranou mince CDA. Jak již bylo zmíněno výše, kromě samotného diskurzu je klíčové věnovat pozornost jeho vztahům s dalšími diskurzy, žánry a styly.

Výrazným prvkem CDA je také první slovo z jejího názvu. Ona kritičnost přináší do analýzy normativní element. Kritika je totiž právě tam, kde se předpokládá nesprávný, nespravedlivý či nerovnovážený stav. Ať už se to týká celé společnosti, jevu nebo instituce. Kritičnost se tak nachází v prostoru mezi opravdovým a ideálním stavem věcí (podle norem a společenských hodnot). Kritickému aspektu jsem ostatně věnoval prostor v přehledu impulzů. Nyní podniknu malé shrnutí toho, co vnímám jako klíčové v rámci kritické diskurzivní analýzy. Tento pojem je totiž propleten hustou sítí detailů a souvislostí, což ho činí ontologicky hutným.

1) CDA velmi silně zohledňuje sociální kontext. Maximální pozornost na kulturně-sociální pozadí komunikačního aktu je tím, co ji odlišuje od obsahové (textové) analýzy.

2) CDA zkoumá konkrétní promluvy/texty (mikroúroveň) a hledá v nich širší souvislosti se sociálním prostředím, ve kterém vznikají (makroúroveň).

3) V jádru CDA stojí předpoklad, že existuje určitý dominantní diskurz, který na principu hegemonie potlačuje alternativní diskurzy. Jedná se o přístup, který pramení z konfliktualistického náhledu na sociální svět.

4) Diskurz je historicky proměnlivý, což znamená, že CDA musí být z podstaty flexibilní, přístupný a otevřený přístup.

3.1. Metodologie: Pár poznámek k pozicionalitě výzkumníka

Jelikož se tato práce zabývá genderem v prostředí nových médií, musí být výzkumný přístup z podstaty věci multidisciplinární. Genderové otázky nahlížím z perspektivy feministické sociologie, která je postavená na tezi, že existuje genderový řád, který zvýhodňuje muže a znevýhodňuje ženy. Přikláním se tak k sociálnímu konstruktivismu, přičemž ale nepopírám některé z myšlenek biologického determinismu, tak jako to dělají některé feministické směry. Centrální pojmy maskulinita, maskulinní identita a misogynie zkoumám pomocí literatury z oboru mužských studií, čímž navazuji na svůj bakalářský výzkum, který se věnoval reflexi požadavků kladených na současnou maskulinitu (Žegklitz, 2014). Misogynie v online prostředí je úzce spjata s komunitami hráčů videoher, a tak pochází nemalá část textů v teoretické části z žánru herních studií.

Vezmu-li do úvahy sdílený přístup kritické diskurzivní analýzy (na základě prostudované literatury se zdráhám označit ji za jasně definovanou metodu), moje výzkumná pozice taktéž předpokládá existenci dominantního a alternativního diskurzu, přičemž se budu snažit rozklíčovat vztahy na tomto diskurzivním pozadí. Tento předpoklad mi dává kritické ambice, které jsou ostatně zabudované v jádru samotné CDA. Během vlastní analýzy pak dochází opět na multidisciplinaritu, když se v ní snoubí prvky lingvistiky, psychologie i sociologie.

4. Vlastní analýza: Mediální pokrytí události na iDnes

Sledovanou kauzu jsem již rámcově popsal v oddíle nazvaném *Misogynní aféry v současném kyberprostoru*. Nyní detailně vykreslím její mediální pokrytí ze strany serveru iDnes.cz a následně analyzuji diskurzy produkované tímto médiem. Hlavním cílem této práce je sice analýza uživatelských komentářů pod těmito články, ale v rámci tzv. intertextuality a interdiskurzivity¹² se budu snažit zjistit vztahy mezi jednotlivými diskurzivními formacemi. Bude mě tedy také zajímat vztah nastolených diskurzů ze strany profesionálních článků a těch, které v návaznosti na ně produkují sami diskutující.

O kauze, kterou jsem pracovníě nazval *Koubek a Vácha vs. ženy* jako první informoval článek, který se věnoval pozápasovému vyjádření brankáře Koubka. Na serveru iDnes.cz se objevil brzy ráno 3. října 2016 (samotný výrok byl však pronesen předchozí den večer). V titulku i v perexu obsahoval citaci: „*Můj názor je takový, že ženy by měly zůstat u plotny, a ne rozhodovat mužský fotbal.*“ (Koubek in Krutil, iDnes). Článek je psán formou rozhovoru, ve kterém je ze strany redaktora několikrát zdůrazněn Koubkův vztek, rozčarování a frustrace. Kromě rozboru problematické situace se rozhovor stočil také na sportovní výkony AC Sparta Praha. Ten samý den (tedy 3. 10.) v poledne vyšel na iDnes další článek s titulkem: *Spartánský brankář Koubek: Omlouvám se všem ženám* (Novák, iDnes), který čerpal z Koubkovy omluvy na jeho oficiálním facebookovém profilu. Fotbalista v ní uvedl, že v důsledku emocí řekl větu, která ho mrzí, a omlouvá se. Zároveň sdělil, že nebyla míněna šovinisticky (proti všem ženám), ale na konkrétní osobu sudí Ratajové. K postu připojil fotografii své manželky a dcery. K článku je připojen i box, ve kterém je poprvé zmíněn exces Koubkova spoluhráče Váchy. Ten na svém twitterovém

12 Intertextualita je širší pojem, který se týká vztahů mezi různými texty. Analytik hledá spojitosti, vzájemnou podmíněnost a odhaluje jejich historicitu (Vašát, 2008: 108), zatímco v rámci interdiskurzivity, která je její formou (Phillips a Jørgensen 2002:73) jde o střet diskursů a žánrů, která jsou komunikovány a artikulovány vzájemně.

úctu sdílel fotku sudí Ratajové s velkým nápisem: Ke sporáku. Podobně jako Koubek se rychle omluvil s totožným argumentem, že nešlo o šovinistický útok na ženy, ale pouze o reakci na konkrétní chybu jedné osoby. Vácha dále uvedl, že ženy v „mužských funkcích“ plně podporuje a fandí ženskému fotbalu. Krátce po 16. hodině téhož dne vyšel na iDnes.cz třetí článek s titulkem: *Nepřijatelné, zlobí se Pelta na Koubka s Váchou. Budou trénovat se ženami* (Novák, iDnes). Tato reakce pocházela z úst Miroslava Pelty, rozhořčeného předsedy Fotbalové asociace ČR. Ve svém prohlášení, které je citováno v článku, zdůraznil, že ženy jsou a budou součástí fotbalu a jejich přítomnost je důležitá jak v jeho strukturách, tak i v hledištích. Taktéž sdělil, že očekává adekvátní reakci zainteresovaných hráčů i klubu AC Sparta Praha. Tato reakce simultánně nastala, a proto se také nachází v předposledním odstavci téhož článku. Generální ředitel klubu Adam Kotlík uvedl, že chápe, že hráči byli těsně po zápasu plní emocí (což je minimálně u Váchy sporné, protože se utkání přímo neúčastnil a tweetoval až s odstupem několika hodin), ale překročili určité hranice. Výsledným trestem pro ně určil funkci ambasadorů následujícího zápasu Ligy mistryň a několik tréninků s ženským týmem Sparty, aby se přesvědčili, že ženy mohou být šikovné nejen u plotny. 4. října odpoledne vyšel na iDnes první subjektivní komentář s titulkem: *POHLED: Žena, která skončila v ofsajdu* (Palička, iDnes). Autor se v něm zamýšlí nad komplikovaností fotbalových pravidel, obligátní nepopularitou funkce rozhodčího a okrajově také nad genderovým aspektem hráčských výroků, které označil za „šovinistický výbuch vzteku, který se dal očekávat“. V úterý 4. října zasedala také komise rozhodčích, která pravidelně vyhodnocuje výkony sudích. Díky tomu publikoval server iDnes ještě další dva výstupy, které se zabývaly tímto případem. Článek s titulkem: *Sudí Ratajová má pozastavenou delegaci na čtyři utkání* reprodukoval oficiální rozbor herní situace ze strany komise a informoval o pochybení a trestu této sudí. Večer pak vyšel ještě rozhovor s předsedou komise rozhodčích Michalem Listkiewiczem, ve kterém rezonovala témata inkriminovaného momentu na konci zápasu, adekvátnosti trestu a útoků ze strany hráčů AC Sparta Praha. Předseda komise výroky odsoudil, Lucie Ratajové se zastal a označil ji za jednu z nejlepších sudích na světě. Úplně poslední článek na zkoumaném portálu vyšel o dva dny později – 6. října. Tento den zasedala disciplinární komise fotbalové ligy, která udělila oběma hráčům pokutu 40 tisíc korun a povinnost vést do konce kalendářního roku jeden trénink mládežnických týmů. Článek shrnoval dosavadní průběh událostí a reprodukoval oficiální vyjádření disciplinární komise.

4.1. Pilotní diskurzivní analýza

Pro pilotní diskurzivní analýzu osmi článků iDnes využiji flexibility tohoto přístupu a vytvořím si vlastní nástroj, který kombinuje Bellovu metodu pro výzkum mediálních diskurzů (Trampota a Vojtěchovská, 2010: 173–177), vybraná doporučení pro výstavbu vlastního metodologického aparátu na odhalování persvazivních linií (Prokopová, Orságová, Martinková, 2014) a metodu diskurzivně-historické analýzy (DHA) podle Ruth Wodak (Dufek, 2016). V článcích jsem si všiml hlavně diskurzivních strategií, prací s perexem a titulky, nastolenými tématy, presupozicemi, narativitou a odkazováním na autority. Autoři článků byli hned tři (Petr Šedivý, Miloslav Novák a Robin Krutil). iDnes je zpravodajský server, který patří pod mediální vydavatelství MAFRA a patří mezi nejnavštěvovanější stránky svého druhu v ČR. Na začátku října ho denně navštívilo přibližně 1,3 milionu návštěvníků (Netmonitor). Pro lepší přehlednost a zjednodušení citací budu odkazovat na analyzované články ve formátu *iDnes1* až *iDnes8* podle chronologického pořadí jejich publikace. Kompletní výpis těchto článků bude uveden v samostatné sekci v rámci seznamu použitých zdrojů na konci práce.

4.1.1. Titulky, aktéři a aktérky

Při pohledu na titulky optikou reprezentace aktérů zjistíme, že dvakrát je v nich zmíněn brankář Koubek samostatně a dvakrát je zmíněn společně s Váchou. Verbálně napadená sudí Ratajová je v titulcích explicitně čtyřikrát, jednou je pak označena nepřímo – jako žena, která skončila v ofsajdu. Z pozice vnějších arbitřů kauzy vstupují do titulků ještě předseda Fotbalové asociace České republiky Miroslav Pelta (1×) a předseda komise rozhodčích Michal Listkiewicz (1×). Prvním zajímavým je pro mě fakt, že byl v titulcích (i v textech) mnohonásobně více zastoupen Tomáš Koubek než Lukáš Vácha. Vysvětlit si to lze tak, že se vyjádřil bezprostředně po zápase během rozhovoru s novináři, zatímco Vácha tak učinil s odstupem na Twitteru, což by potvrdilo oborovou premisu, že sociální média se stávají místem, kde jsou hořká kritika a útočné výpady čím dál tím víc akceptovanými nástroji vyjádření (Shephard, 2015: 7, nebo Braithwaite, 2016: 3). Jeden z osmi titulků měl subjektivní charakter, což je v pořádku, protože šlo o předem proklamovanou glosu.

4.1.2. Frekvence (hyper)témat

Prokopová, Orságová a Martinková uvádějí, že hypertémata často představují rámec pro utváření obsahu médií (2014: 58). Vypůjčím si zde Danešovu (2009: 167) definici, že každý text či diskurz má základní hypertéma, které je zpravidla vyjádřeno v nadpise. To pak autor rozloží do řady dílčích témat, takže každý větný celek má své dílčí téma, o němž něco tvrdí (tzv. réma). Jelikož analyzovaných osm článků netvoří jednotný text, nelze u nich vyhledat společné hypertéma v Danešově definování tohoto slova. S jistotou však

můžeme konstatovat, že všechny pojednávají o fotbalovém zápase Zbrojovka Brno vs. AC Sparta Praha, který se konal 2. 10. 2016. Jednotlivá témata na nižší úrovni struktury textu se dají identifikovat snadněji, v člancích se jich nachází hned několik a často se opakují. Práci s nimi ulehčuje také rozdělení článků do velkého množství odstavců. Z této frekvenční analýzy vylučuji článek iDnes1, protože nikterak netematizuje výroky hráčů, a článek iDnes2, protože jde o rozhovor, ve kterém konverzační tok, a tedy i frekvenci témat, ovlivňují obě protistrany.

IDENTIFIKOVANÉ TÉMA	FREKVENCE V ČLÁNCÍCH
Omluva Tomáše Koubka	2×
Omluva Lukáš Váchy	1×
Trest pro Koubka s Váchou	4×
Odsouzení slov Koubka s Váchou	2×
Chybování sudí Ratajové	6×
Trest pro sudí Ratajovou	1×
Výklad fotbalových pravidel	3×

Ostatní	4x
---------	----

Z příložené tabulky je patrné, že se nejčastěji opakovalo téma chybující sudí Ratajové. Do textu bylo vždy zavedeno společně s více či méně detailním popisem inkriminované herní situace. Často byly také zmiňovány tresty pro oba hráče, a to hlavně z důvodu, že postupně přišly dva různé tresty od dvou různých institucí (AC Sparta Praha a FAČR). Jelikož jsou současná fotbalová pravidla poněkud nejednoznačná, bylo hned třikrát v člancích otevřeno téma jejich výkladu. Do kolonky ostatní jsem pak zařadil oficiální vyjádření klubu, doplňující informace o pokutách za jiné typy hráčských či klubových přestupků proti řádům FAČR a další nesouvisející témata z komentáře (iDnes5). Shrnu-li frekvenci nastolených témat, dostávám se k závěru, že během celé kauzy byla dominantně zastoupena především sportovně-arbitrární strana mince. Genderové téma bylo využito zřejmě jenom jako lákavý poutač pozornosti, protože navzdory jeho přítomnosti v titulcích nedošlo uvnitř článků k rozvinutí této tematiky. Několikrát je zmíněna nepatřičnost těchto vyjádření, ale na žádném místě nedojde ani k náznaku jejich rozboru (na rozdíl od horlivého výkladu fotbalových pravidel). Přestože se jedná o články sportovní rubriky, lze vnímat odsouvání významu genderových otázek na druhou kolej a jejich zjednodušování jako znak diskurzivního utlačování. Jinými slovy dominantní sportovní diskurz převládá nad alternativním feministickým¹³.

4.1.3. Označení misogynních vyjádření

Samotné prohlášení, že ženy by měly zůstat u plotny a ne rozhodovat mužský fotbal, je trojsečné. V první řadě reprodukuje železné pravidlo genderového řádu, že muži jsou hodnotnějšími členy společnosti než ženy. Dále pak implicitně diskvalifikuje ženy z pozice rozhodčích, tedy někoho, kdo vládne nejvyšší mocí nad osudem daného zápasu (v tomto konkrétním případě tedy nad osudem několika mužů). V neposlední řadě takové sdělení naznačuje určitou rigiditu genderových rolí, když tvrdí, že by se ženy neměly plést do mužských záležitostí a měly by se držet své tradičně přisuzované pasivní úlohy. Tolik k sociologické interpretaci těchto slov. Otázka pro tuto část pilotní analýzy zní: Jak označovali autoři článků iDnes toto prohlášení?

¹³ Ve shodě s Faircloughem (1989: 25) chápu diskurz dvojitým způsobem. Buď jako samotný text v rámci specifického pole (např. zde feministický diskurz), nebo jako sociální praktiky, které jsou umístěné ve významu za textem.

V článcích se vyskytly celkem čtyři označující pasáže, které vykazovaly znaky hodnocení výroků obou hráčů. V úplně prvním článku (iDnes1) je vyjádření brankáře Koubka prostě citováno mezi jinými ohlasy k zápasu bez jakéhokoli označení či hodnocení. V perexu druhého článku už to jsou „*slova, za která (Koubek) nejspíš sklídí pohoršení*“ (iDnes2), dále pak opět bez jakéhokoliv hodnocení jako „*slova směrem k sudí Ratajové*“ (iDnes3). Po rozezleném vstupu fotbalového předsedy Peltý se opět v mediálním diskurzu objevují hodnotící adjektiva *kritická* (iDnes5), *urážlivé* (iDnes7) a *nevhodné* (iDnes8). Slova misogynní, šovinistický, machistický nebo jiné výrazy s genderovými konotacemi nebyla ze strany zkoumaného média produkována, kromě jediného případu, kdy v subjektivním komentáři (iDnes5) autor konstatuje, že: „*šovinistický výbuch vzteku se dal očekávat*“, což působí velmi rozpačným dojmem. Citlivost českých zemí k sexismu je tradičně nízká (Kňapová, 2016), stejně jako erudovanost médií, ale přesto je zařazení jediného oborového slova (a ještě k tomu v rozporuplném vyznění) ze strany médií překvapivé a svědčí o nevýrazné pozici feminismu.

4.1.4. Diskurzivní strategie podle DHA

Důležitým bodem kvalitativní pilotní analýzy je odhalení diskurzivních strategií, tak jak to naznačují Prokopová, Orságová a Martinková (2014: 39). Nejprve je třeba určit hlavní témata diskurzu, což jsem již udělal výše. Proto se nyní v tomto místě zaměřím na bod následující a tím jsou hlavní nominační a predikační strategie, které jsou v textu dále rozvedeny (tamtéž: 40–41). Nominace se soustředí čistě na pojmenování sledovaných osob, objektů či dějů, zatímco predikace už si všímá i hodnotících slov. Logicky mě v tomto ohledu budou zajímat v první řadě hlavní aktéři, tedy Tomáš Koubek, Lukáš Vácha a sudí Ratajová. Koubek byl v rámci osmi sledovaných článků zmíněn celkem 33× a Vácha pouze 14×, což je vidět i v předchozí analýze (hyper)témat. Oba dva jsou nejčastěji označováni pomocí profesionálních antroponym jako brankář, záložník nebo obecněji fotbalista. V několika případech je uvedeno pouze jejich příjmení. V textech se však v jejich případě nevyskytuje ani jeden případ tendenční diskurzivní nominační strategie. Sudí Ratajová je v textech „nominována“ celkem 34× a i v jejím případě dochází na neutrální profesionální antroponyma (sudí, pomezní rozhodčí, asistentka sudího) nebo samostatné příjmení. Nominacím centrálního děje, kterým je misogynní vyjádření obou hráčů, jsem věnoval samostatný oddíl výše. Hlavní otázka pro výzkum predikačních diskurzivních strategií zní: *Jaké charakteristiky, kvality, rysy, atributy jsou připojeny k aktérům, objektům, událostem, procesům?* (tamtéž). Po ponoření do textů je evidentní, že aktéru Koubkovi je v článcích připisována charakteristika emotivního projevu. Tímto aspektem jsou následně vždy vysvětlena a částečně ospravedlněna jeho misogynní prohlášení. Uvedu zde pár příkladů: „*Na první pohled bylo znát, že s ním cloumá vztek. A pod jeho vlivem spartánský brankář Tomáš Koubek vyřkl slova, za která nejspíš sklídí*

pohoršení.“ (iDnes2). „V emocích reagoval na situaci z nastaveného času, kdy Ratajová ovlivnila utkání v neprospěch Sparty...“ (iDnes3). „Koubkovi s Váchou povolily nervy po nedělním zápase s Brnem.“ (iDnes8). Jak je vidět z poslední ukázky, podobný je diskurzivní přístup k Váchovi. Pravdou ale zůstává, že ten se vyjádřil až několik hodin po utkání prostřednictvím Twitteru, a tak je „emocionální kategorie“ jeho výroku přiřazena evidentně nesprávně. Lucie Ratajová je nejčastěji charakterizována jako chybná (iDnes4, iDnes5, iDnes6). Jednou jí je pak přiřknuta kvalita „nadějná asistentka“ (iDnes4).

4.1.5. Poznámka ke společenskému kontextu

Jedna ze základních charakteristik kritické diskurzivní analýzy je zohlednění společenského kontextu, do kterého zkoumaná komunikace vstupuje. Z makroskopické perspektivy vznikly příslušné komunikáty na pozadí doby, ve které není přípustné (a to i přes patriarchální uspořádání společnosti) veřejně podnikat misogynní výpady nebo diskvalifikovat osobu na základě jejího pohlaví. Zvláště pak v případě členů národní fotbalové reprezentace (Koubek je stabilním reprezentantem, Vácha pak členem širšího kádru). Tato myšlenka vysvětluje zvýšené pokrytí kauzy ze strany médií, která genderovou otázku často vyzdvihovala, aniž by došlo na její hlubší rozbor. Důkazem nevhodnosti těchto výroků je finanční i symbolický trest jak ze strany klubu, tak ze strany Fotbalové asociace ČR. Podíváme-li se na kontext regionální, musíme připomenout již zmiňovanou necitlivost českých zemí k sexismu, určitou názorovou rigiditu příznivců fotbalu, jakožto typicky mužské domény, a tradiční odpor veřejnosti k myšlenkám feminismu. Zkoumané články tedy vznikly v době, kde jsou sexismus a misogynie „oficiálně“ nepřípustné a přesto do jisté míry neoficiálně praktikované.

4.1.6. Shrnutí pilotní analýzy

Kvalitativní pilotní analýza měla za cíl lokalizovat a analyzovat diskurzy nastolené ze strany iDnes a usnadnit tak vstup do terénu komentářů a následnou práci v něm. Vztah mediálních sdělení a sociálních sil prostředí, ve kterém vznikají, je pro analýzu diskurzu klíčový (Trampota a Vojtěchovská, 2010: 169). Při analýze titulků a zastoupení aktérů jsem zjistil, že mnohem více mediální pozornosti ulpělo na brankáři Koubkovi, který byl misogynní verbálně, než na záložníku Váchovi, který se tak zachoval s časovým odstupem prostřednictvím Twitteru. Frekvence nastolených témat zase ukázala, že genderové téma bylo odsunuto do pozadí. Přestože bylo využito jako hlavní poutač čtenářské pozornosti, nedošlo k jeho rozvinutí. V následujícím oddíle jsem naznačil reálné implikace misogynních tvrzení obou hráčů v kontextu stávajícího genderového řádu. V člancích byla tato tvrzení zpočátku referována bez známek hodnocení, avšak po vstupu jistých autorit (Pelta, Listkiewicz) začaly převládat negativní konotace. Metoda hledání diskurzivních

strategií podle DHA nakonec potvrdila větší mediální prostor pro brankáře Koubka a odhalila diskurzivní tendenci omlouvat jeho i Váchovy výroky jako náhlá vzplanutí emocí.

4.2. Výsledky vlastní analýzy

Pro svou hlavní analýzu jsem si určil tyto výzkumné otázky: *Jak se diskutéři staví k misogynním vyjádřením hráčů AC Sparta Praha? Jak je vnímáno téma genderu v rámci internetové diskuse o fotbalu, jakožto tradiční mužské doméně? Jak se do diskuse promítají koncepty hegemonní maskulinity a patriarchie? Jak se diskutéři staví k pozici ženské rozhodčí? Jak se v komentářích projevuje mediální diskurz, který byl rozklíčován v pilotní analýze?*

Zkoumané kauze se dostalo masivního mediálního pokrytí. Svou roli v tom sehrálo několik faktorů, ale ty hlavní se logicky shodují se zpravodajskými hodnotami, které do mediálních studií etabloval Walter Lippmann. Za všechny jmenujme konflikt, který lze vnímat jak na úrovni regionální (utkání Brno vs. Praha), tak na úrovni genderové (ženy vs. muži). Dále není třeba zvlášť rozvádět, že fotbal je nejpopulárnější sport v České republice a svůj podíl na neobvyklém mediálním zájmu měla také reprezentační přestávka, která pozastavila českou nejvyšší soutěž z důvodu konání mezinárodních klání a vytvořila tak několikadenní ligoou „okurkovou sezonu“. Osm publikovaných článků na serveru iDnes.cz vedlo ke vzniku 3967 komentářů. Všechny tyto komentáře jsem přečetl a manuálně z nich vybral pouze ty, které tematizují gender a vztahují se k mým výzkumným otázkám. Mým finálním výzkumným vzorkem tak bylo 256 takto selektovaných komentářů.

Gramatika, stylistika ani jiné jazykové aspekty citovaných komentářů neprošly žádnou úpravou, protože právě ony jsou cennou a nedílnou součástí kritické diskurzivní analýzy. Komentáře jsou odlišené kurzívou a za každým je v závorce uvedeno jméno a příjmení autora. Posledním údajem za závorkou jsou dvě čísla oddělená lomítkem, která ukazují počet kladných (palec nahoru) a záporných (palec dolů) ocenění od ostatních účastníků diskuse. V případech, kde čísla chybí, nebyl udělen příslušnému názoru ani kladný, ani záporný hlas.

4.2.1. Identifikovaná témata, rétorické figury a jejich rozbor

Kritická diskurzivní analýza je široce pojatý přístup k interpretaci textu, a proto ji lze uplatnit jak na rozsáhlejší texty od jednoho autora, tak na roztržštěné pole názorů v diskusním fóru. Danou metodiku je ovšem nutné přizpůsobit charakteru analyzovaných textů. Proto se v tomto bodě přidržím postupu Andrey Braithwaite (2016), která se zabývá

analýzou diskurzu ve videoherních komunitách. Podle tohoto přístupu se snaží v textu identifikovat rétorické figury a narativní (diskurzivní) strategie (van Dijk, 1993: 264). Klíčovou roli zde sehrává tematická interpretace pomocí hledání skrytých významů a implikací. Podle tezí CDA totiž tyto diskusní komentáře, jakožto texty vzniklé v každodenním kontextu, (re)produkuje dominantní ideologii (v tomto případě hegemonní maskulinitu) a tímto subtilním způsobem činí stav událostí jako zdánlivě přirozený.

Postoje diskutérů k misogynním vyjádřením obou hráčů byly různé. Na nejobecnější rovině je lze rozdělit do tří kategorií na komentáře, které misogynní výroky schvalovaly či se s nimi přímo ztotožňovaly, dále na komentáře, které je odsoudily, a poslední kategorií byly komentáře, které výroky využily k nastolení jiného tématu. Příslušný komentář vždy nejprve charakterizuje rétorickou figuru z pohledu, který jsem vylíčil o odstavec výše, zatímco následující část pojímá diskurzivní analýzu spíše z lingvistického hlediska. Podobně jako v pilotní analýze se zaměřím na identifikaci diskurzivní strategií podle Ruth Wodak, když mě budou zajímat otázky nominace (jak jsou osoby, objekty, děje pojmenovány a jak je k nim odkazováno), predikace a argumentace (jaké charakteristiky, kvality, rysy a atributy jsou připojeny k aktérům, objektům, událostem a procesům).

4.2.1.1. Otevřený sexismus: Ženy do fotbalu nepatří

Tito diskutéři se naprosto ztotožnili s výroky hráčů a v jejich duchu konstatovali, že ženy do fotbalu nepatří. Například Karel Napierala použil pro diskvalifikaci žen z fotbalu nařknutí z anorexie a kromě rozhodčí zmínil i fotbalovou komentátorku Moniku Čuhelovou. Tato sada komentářů vyděluje mužský fotbal jako doménu, ve které by ženy vůbec neměly být přítomné.

Z pohledu diskurzivních strategií lze z těchto komentářů vyčíst až bojovnou náladu. Zajímavý je taktéž komentář Tomáše Jindry, který nejprve znevažuje ženskou rozhodčí termínem *tetka* a poté ji přirovná ke *vši v kožichu*. Mužskou fotbalovou říši, kterou brání před vstupem žen, příznačně metaforicky popisuje jako *revír*. Situaci, kdy takto nekompetentní tetka začne řídit v revíru označil fatálním spojením *degradace fotbalu v očích veřejnosti*.

„Koubek má naprostou pravdu a já mu tleskám za to, že si dovolil říct svoje myšlenky naplno“ (Martin Kodat) 6/6

„Ratajová, Čuhelová.....není už těch anorektiček kolem fotbalu příliš? Damková taky moc pískat neuměla. Ženské do ligy nepatří“ (Karel Napierala) 6/9

„Už nám jedna tetka ve fotbalovém revíru řádila. Ze začátku se s ní kapitáni v kruhu líbali a jak to dopadlo. Degradace fotbalu v očích veřejnosti. Tak si do kožichu nasadíte další veš a pak se divte.“ (Tomáš Jindra) 3/0

„Ženský nemaj v chlapeckém fotbale co pohledávat. V hokeji platí totéž.“ (Robert Balabán) 6/8

Další formace odpůrců žen ve fotbale již přichází s argumentem pro jejich nekompetenci a tím je fyzická kondice. Hlavním diskurzivně vnášeným tématem je zde rychlost. Podle některých diskutérů ženská rozhodčí není schopna stíhat tempo mužské hry fyzicky (Jan Lamač, Tomáš Křížek), jiní zase akcentovali údajnou neschopnost rychlého vyhodnocení situace a rozhodování žen (Jan Hažmuka, Tomáš Barteček). Ačkoli by se mohlo na první pohled zdát, že jdou tyto komentáře správným směrem, některé výzkumy dokázaly, že genderové rozdíly ve fyzickém fondu mohou být do velké míry záležitostí sociální konstrukce. Např. Lisa McDermott (1996) v části své práce nazvané *Toward a feminist understanding of physicality within the context of women's physically active and sporting lives* tvrdí, že ženy jsou od narození socializovány do role pasivní, křehké dívky. Učí se specifickému (omezenému) pohybu, řeči těla, orientaci v prostoru, a tak jejich tělo postupně získává řady zábran a predispozici k tomu skutečně být slabším pohlavím. Zatímco u mužů je to přesně naopak.

Společným argumentačním rysem na pozadí těchto komentářů je jakási fatalita, nezvratnost a generalizace. Podle diskutérů nemůže sudí Ratajová nikdy dosáhnout mužských atributů. Tímto je vyloučeno posouzení člověka jakožto jedince na úkor jeho zařazení do celé skupiny. Z hlediska kritické diskurzivní analýzy jde o postup, jehož cílem je zachovat dominantní postavení vládnoucí skupiny (tedy mužů) na základě generalizace té subordinované. Efektem je v této práci již zmiňované zdání přirozenosti, které je nedílnou součástí hegemonních teorií.

„Ratajová jen ukázala, proč by ženy pískat neměly muže. I ona musela vědět, že se jedná o jasný ofsajd. Jen nedokázala zvednout praporek a zkazit Brňanům radost. Rychle se rozhodnout není doména žen.“ (Jan Hažmuka) 4/4

„Probůh ten rozdíl tady byl odjakživa!! Zkuste se podívat na všechny rekordy ve sprintu, chlapi budou vždycky rychlejší a mrštnější. Nechápu jak může ženská stíhat uběhat první ligu a tahle komedie to jenom potvrdila! Nemám nic proti tomu, když bude pískat ženský soutěže. Do ligy ať se radši neplete.“ (Jindřich Fichtner) 2/4

„Nikdy nebude mít takovou rychlost a fyziku, jako chlap” (Tomáš Křížek) 0/0

„S plotnou to přehnali, ale obecně je pravda, že rozdíl ve kvalitě a rychlosti mezi chlapy a ženskými je (i ve sportu) prostě nesrovnatelný. Ženské nestíhají. Ostatně, chlapi jsou zpravidla lepší i u plotny” (Jan Lamač) 2/0

Dva tito diskutéři (Tomáš Barteček a Josef Kubeš) navíc mluví o jakémsi předurčení žen k určitým činnostem, které vyplývá z rozdílného uspořádání mozku či historické zkušenosti obou pohlaví. Takováto esencialistická odůvodnění jsou velmi populární, protože se shodují s tzv. „selským rozumem“. Tyto komentáře se uchylují ke generalizaci, vystavují bariéru *my vs. oni* a nepřímo konstruují ženy jako méněcenné členy společnosti. Údajně vrozené vlastnosti tak pomyslně vytesávají do kamene, zatímco vliv společnosti nanejvýš umenšují.

Tato persvazivní linie sází na uvedení reálných příkladů. Autor jménem Tomáš Barteček vykazuje zajímavý rozpor, když generalizuje ženy jako jednodílnou skupinu s danými vlastnostmi a určuje jim tradiční ženské činnosti z doby viktoriánské Anglie, načež je zklamán z toho, že je fotbal zpátečnický sport. Jeho názor se v diskusi neseťkal s pochopením, když nasbíral pouze jeden pozitivní bod oproti čtrnácti negativním. Josef Kubeš využívá diskurzu evolučních biologů, kdy argumentuje genderovými rozdíly na základě genetiky. Je namístě dodat, že exaktní přírodní vědy budí v široké veřejnosti větší důvěru než ty společenské. Z toho důvodu autor komentáře obdržel tři kladné a žádný záporný bod.

„je to tak, že ženy třeba nedokážou rozeznat rychlost jedoucího auta, proto trčí na přechodu a nejdou, i když by dávno mohly projít...stejně tak nedokážou poznat ofsíde ve fotbale ani v hokeji...není to proto, že jsou blbé, ale proto, že jsou jiné a jejich mozek jinak pracuje...ženy mohou plést, vařit nebo uklízet - na to jsou uzpůsobeny velmi dobře...nechápu proč dělají do fotbalu apod. Je to chyba fotbalového svazu, že je tam nechá dělat špatnosti. Fotbal je sport, který je zpátečnický a nic jiného se nedá od svazu čekat - jen špatná rozhodnutí” (Tomáš Barteček) 1/14

„Ženy mají geneticky daleko větší smysl pro rozlišení barev a pro detaily ve smyslu rozlišení drobných rozdílů mezi jinak velmi podobnými předměty (vychází to z toho, že byly sběračkami plodů). Muži mají na druhé straně geneticky lepší smysl pro prostorové vnímání, posouzení rychlosti atp (byli lovci). V tomto konkrétním případě bych 3m ofsíjd opravdu nepovažoval za drobný rozdíl.” (Josef Kubeš) 3/0

4.2.1.2. Feministické kvóty, normy a „smrtící hyperkorektnost“

Dalším tématem, které vyvstalo z diskuse, byly kvóty a normy na prosazení žen. Ačkoliv žádné takové ve fotbalu neexistují, pod články se objevily názory, že sudí Ratajová dostala moc rozhodovat mužskou soutěž jen proto, že je žena. Diskutéři následně argumentují tím, že sportovní týmy nejsou genderově promíchané, a tudíž by i role rozhodčího měla náležet mužům, zatímco ženské rozhodčí by měly řídit ženské soutěže. Tato rétorika v konkrétním případě vylučuje možnost, že by sudí Ratajová ke své funkci přišla díky svým schopnostem a na obecné rovině opět utvrzuje nadřazenou pozici mužů, kteří ženské soutěže rozhodují pravidelně.

Z jazykového hlediska je pozoruhodné zařazení pojmu zdravý rozum v komentáři Miroslava Macháčka. Tím, že jej klade do opozice s feministickými tabulkami o kvótách, z nich (nebo z feminismu celkově) činí něco nezdravého a nerozumného. V komentáři Martina Růžičky je přítomna dávka ironie prostřednictvím otázky, zda jsme v porovnání se světem napřed. Tato jazyková praxe posiluje tezi, že zařazování ženských rozhodčích je nesprávný trend.

„O tom, že by měly ženy pískat mužské soutěže by se mělo rozhodovat na základě "zdravého rozumu", nikoli podle feministických tabulek o kvótách na začleňování žen... Ženy k fotbalu patří, proto se taky hrají ženské fotbalové soutěže. Nikoho (tedy dosud) nenapadlo, že by mohla některá hráčka nastoupit v mužském A týmu či naopak. Tak proč rozhodčí...“ (Miroslav Macháček)

„Ten pohlavní pohled se resi zejména proto, že v současném fotbale jsou prostě ty baby tlaceny. Jak píše jinde - sudí muž by za podobně odmávaný zápas dostal flastr do konce podzimu a nikdo by od něj kurku nevzal. A to říkám jako Luciiin fanda.“ (Standa Chvost) 0/1

„Jeho manželka nebo máma jistě není z papíru a pokud se prosadila někam, kde jinak vládne ryze mužské prostředí, tak je to pro svoji kvalitu a ne proto, aby se splnila nějaká hloupá norma na ženské v mužském kolektivu, kde pak nemůžeme kvalitu hledat ani lupou.“ (Ondřej Lošoth) 0/0

„a uděláme kvóty na počet žen v mužském družstvu? :))) ve světě také pískají ženy mužskou ligu? nebo jsme napřed.“ (Martin Růžička)

Pokud jde o diskutéry, kteří misogynní výroky hráčů schvalovali nebo je přímo neodsoudili, našlo u nich velmi silné zastoupení téma, které jsem pracovně nazval smrtící hyperkorektnost. Paradoxem je, že termín *hyperkorektnost* patří do lingvistiky a znamená používání zdánlivě spisovných výrazů za účelem kvalitnějšího vyjádření. Zde ovšem došlo k významovému posunu a pojem hyperkorektnost reprezentuje zklamání diskutérů nad samotným vznikem i vývojem této kauzy. Na sociálním pozadí tohoto diskurzu je nutné identifikovat několik předpokladů. Tito diskutéři buď nevnímají problematiku genderu jako důležitou, nebo ani neuznávají její legitimitu.

Korektnost (je zajímavé použít český výraz *správnost*), která je typicky považována za dobrou vlastnost, zde získává předponu *hyper*. Diskutéři ji vnímají velmi negativně, když ji označují za *cestu do kytek* (Pavel Chataricek) nebo něco, co nás jednou zabije (Petr David). Poslední z této sady tří komentářů pak podkřívá svou frustraci použitím citově zabarvených slov jako *křivda* nebo *autocenzura* a za hyperkorektní dobou vidí nejspíš feminismus, který je tradičním cílem misogynních komentářů. Všechny tři komentáře pak poměrně rozdílně hodnotí sociální aktéry kauzy včetně role emocí, které jsou prezentovány jako omluvný faktor (bezprostřednost situace, afekt, emoce).

„Zase tolik neřekl, vulgární nebyl, svým způsobem má pravdu - a já si myslím, že tato hyperkorektní doba je cestou do kytek. Řekl slušně svůj názor, ovlivněný bezprostředností situace, ale neřekl nic za hranou. I já si myslím, že žena by měla být ženou - ne babochlapem.“ (Pavel Chataricek) 8/6

„Koubek to řekl v afektu a Vácha je vymaštěnej. Oba se omluvili. Byl to výlev dvou hráčů a ne oficiální stanovisko klubu. Nevím proč se z toho dělá takový halo. Ta politická korektnost nás jednou zabije.“ (Petr David) 4/0

„Stydím se, že žiju v době, kdy je nějaká posahaná korektnost víc než svoboda vlastního názoru. Vsude sama cenzura... Koubek řekl v podstatě pravdu, ale takovahle pravda se dneska už nenosí, protože je hrozne in bejt moralista.“ (Karel Paták) 1/2

„Žijeme v tak hyperkorektní a femino pozitivně diskriminované době, že už nemůže říct to, co Koubek. Vlastní autocenzura už vám to nedovolí. Zatím je ještě dovoleno si to jen potají myslet. Když cítíte zjevnou křivdu, tak to řeknete v emocích a druhý den se musíte omlouvat, jelikož to vrhá špatné genderově nevyvážené a femino urážející světlo na celou firmu (klub), nejen na vás. Omluvu mu určitě nařídili.“ (Jan Nový) 9/6

„Skupina co zamrzla v čase:). Což takhle uznat, že jsou věci, co jdou lépe mužům a co jdou lépe ženám, Otevřete si manikuru a uvidíte, kolik žen k vám bude chodit. Zkuste se soudit o dítě a uvidíte, kolik soudců řekne, že je dítěti lépe u otce. Nemám nic proti rovnoprávnosti, ale nemůžeme se tvářit, že chceme stejný počet horníků v dole jako hornic.“ (Tomáš Randa)

4.2.1.3. Sexismus do moderní společnosti nepatří

Jelikož je tato práce psána z perspektivy feministické sociologie a jejím hlavním cílem je mapovat a analyzovat projevy sexismu a misogynie v kyberprostoru, nebudu se příliš podrobně zabývat rozbořem diskusních příspěvků, které misogynní výroky hráčů AC Sparta Praha odsoudily. V tomto bodě se omezím jen na jejich stručný výčet.

„Koubku, projevil ses jako velký hulvát a buran. Toto se ženám neříká za žádných okolností. A už vůbec ne pokud jde o tak nedůležitou a infantilní záležitost jako je fotbal.“ (Igor Bielik) 36/3

„Všude na západě (a doufám, že i v ČR) by kohokoliv za takový machistický výrok (plotna) odsoudili. Takové vyjadřování profesionální hráč fotbalu a reprezentant ČR nemůže mít. Nebo to má doma Koubek kývací neemancipovanou ženušku? Koubku u mě jsi klesnul na úplné dno!“ (Martin Šilar) 9/6

„Nechtěl bych býti v roli Koubkové životní partnerky. Vařit uklízet roztahovat nohy a výhledově starat se o děti. Ať žije 21.století. A pak se tady někdo rozčiluje nad tím že muslimové nám vnutí jejich zpátečnické vnímání žen v společnosti. My si ho nemusíme nechat vnucovat my ho ještě máme.“ (Jozef Hricišin) 9/7

„Rozhodčí udělala chybu, ale těžko v tom hraje roli pohlaví. Koubek je sexistický v...!“ (Roman Ziegler) 83/6

„Zrovna „plotna“ je klasická fráze, stereotyp. Používá se právě ke shození ženy, že patří do kuchyně, tedy tam kam odjakživa a nemá lézt ven a plést se do mužských věcí ;-). Kdyby řekl "u dětí", "na zahradě" nebo podobně, pak to stereotypem jen zavání a více méně by platilo, co píšeš výše. "U plotny" je ale typická "mačo" fráze. Když se ale takhle trapně borcovsky prsí v tom růžovém kombiné, vyznívá to vážně vtipně, pravda :-D“ (Jan Pranspergr)

„Velice, velice hloupý a urážlivý výrok. Tupá poznámka nevyzrálého páska, kterému ještě neuschlo mléko na bradě. Ať se nejprve zamyslí nad svým výkonem, tento zobák z Hradce. Myslel jsem, že největším myslitelem ve Spartě je Vácha, ovšem mistr Koubek ho hravě předčil.“ (Josef Tlamsa) 6/2

„Já se jím divím těm klukům. Jasně ta rozhodčí udělala chybu, ale kolik takových chyb dnes a denně dělají rozhodčí muži. Ať je rozhodčí potrestána dle řádu, ale ti dva omezenci ať si ty své sexistické výroky strčí kamsi. Že si sprostě uleví pod nos pochopím, ale o chlapovi by jistě taky veřejně neřekli že patří ke hnoji...“ (Kamila Kalenská) 0/1

Třetí kategorie komentářů (dle mého rozdělení na nejobecnější rovině) misogynní výroky primárně využila k tomu, aby do diskuse vnesla jiné genderové téma. Tato témata mají díky svému charakteru pro analýzu nejvyšší hodnotu.

4.2.1.4. Fotbalisté nejsou správní chlapi aneb ostrá kritika maskulinity

Jelikož se drtivá většina diskutujících identifikovala pod mužským jménem, budu předpokládat, že se opravdu jedná o muže. V souladu s touto predikcí jsem v diskusi vyzoroval typický jev pro maskulinitu, který popisují v teoretické části. Tím jevem je odmítnutí všeho ženského a ostré vymezení bariéry mezi maskulinitou a femininitou. Jakmile něco, co je typicky spojováno s maskulinitou (v tomto případě fotbal) vykazuje znaky femininity, dochází k tvrdé kritice. Tato teze se v diskusi potvrdila, když byli jak Tomáš Koubek a Tomáš Vácha, tak všichni fotbalisté obecně nařknuti ze zženštilých úkonů či zálib, jako je úprava vlasů, tetování, úprava vousů, nošení tašky přes rameno, obliba módy, popíjení kávy, nošení růžového dresu, stěžování si nebo předstírání zranění za účelem získání výhody ve hře (tzv. simulování).

Všechny tyto jmenované zženštilé úkony a záliby se v diskurzivní praxi nazývají stereotypní evaluativní atributy s negativními příznaky (Prokopová, Orságová, Martinková, 2014: 40). Jejich cílem je posílit dominantní diskurz, který se shoduje se dvěma základními tezemi maskulinní identity a celého genderového řádu obecně – jakákoliv femininita je pro maskulinitu zapovězená a jakákoli maskulinita stojí výš než femininita.

Tak to prekousni, bud chlap. Zajdi se spoluhracema na kafe, melir, upravit vous nebo tetovani a bude dobre. (Honza Píták) 5/0

„Sexismus je jedna věc, ale sexismus z úst mužatky Váchy, který se při tazích noční Prahou neobejde bez kabelky přes rameno, za kadeřníka utrácí víc, než vydá deset holek dohromady a jeho nejoblíbenějším koníčkem je chození po přehlídkových molech, tak to je tedy vrchol ...” (Jiří Procházka) 10/1

„A chlapi by neměli nosit růžový trička jak pětiletý holčičky:-) Bych je poslala hrát americký fotbal. To je hra pro chlapy, tam by se tyhle přihřáté herečky nechytaly.” (Zuzana Čekalová) 2/0

„Fotbal už není mužským sportem od té doby co se hráči na tréningu učí simulovat a věnují se více výběru motivů tetování a výběru účesu než přípravě na hru” (Tomáš Řezníček) 5/0

Další sada příspěvků opět upřesňuje, jak by se (ne)měl chovat správný muž. Jako velká hodnota mužství je v tomto případě vyzdihováno ovládnutí emocí a pevnost názorů. Tomáš Trávník a Josef Matousek dokonce vyjádřili lítost nad tím, že se brankář Koubek za své výroky veřejně omluvil, protože tím změnil svůj postoj, čímž ztratil jeden z příznaků pravé maskulinity.

„Páni fotbalisté by si měli prvně uvědomit, že pokud chtějí hrát mužský fotbal tak se alespoň tak chovají. Okolo něj proletí moucha a oni se svíjejí jako na smrtelné posteli. Měli by se chovat jako chlapi a ne ubrečené bábi. Ženské dokáží více snášet tělesnou bolest než velmi dobře placené fotbalové primadony.” (Miroslav Dvořák) 7/0

„Kdyby byl chlap, jak tady zaznívá obdivně, tak emoce kontroluje a takovou hovadinu neřekne.” (Pavel Dominik) ¼

„Chlap si za svým názorem stojí :(“ (Tomáš Trávník)

„Kdyby byl chlap tak si stojí za tím co řekl” (Josef Matousek)

Tak jako se určitý proud diskutérů uchýlil ke kritice nedodržování ideálů maskulinity ze strany hráčů (nebo fotbalistů obecně), objevily se v mnohem menší míře příspěvky, které analogicky tematizovaly nedodržování ideálů femininity ze strany žen působících ve fotbale.

*„Máme tady synchronizované plavání, moderní gymnastiku, krasobruslení nebo třeba nepochopitelně nedocenené zápasy v bahně. Můžou se realizovat i jako mažoretky nebo roztleskávačky... Tak proč zrovna plandavé propocené triko a praporek na pomezí ?”
(Robert Balabán) 2/5*

„No paráda, fotbal s mužatkama, kde je obrácený poměr hetero a homo, to musí být naprostej dream. Obzvlášť když vám dá na hřišti housle.” (Jakub Kučera) 0/1

4.2.1.5. Tradiční nepřítel jménem feminismus

Diskusní příspěvky nejčastěji konkrétně napadaly předsedu svazu Peltu a předsedu komise rozhodčích Berbra. Pokud bychom však v příspěvcích hledali diskurzivní konstrukci jiného, pro tuto práci zajímavého nepřítele, jsou to genderové organizace, potažmo feministky. Takový jev není neobvyklý, protože feminismus má v české společnosti velmi často negativní konotace a je chápán jen ve svém okrajovém (radikálním) významu¹⁴. Diskutéři ho tedy vidí jako agresivní hrozbu (Tomáš Vlasák), nebezpečnou ideologii nehodnou tolerance (Theo Simeon, Jan Dvořák) nebo prostředek k vyvolání konfliktu (Jan Pavel a Robert Balabán).

Z hlediska diskurzivních strategií jistě stojí za zmínku například kolokace genderových organizací a bulvárních plátek, které jsou obvykle ze strany společnosti vnímány negativně. Těmto sociálním aktérům je pak přiděleno citově zabarvené sloveso „semlít“, které naznačuje jejich aktivitu v útočných výpadech, což opět odkazuje ke ztotožňování feminismu s jeho radikálním proudem. Jan Pavel spojuje feministky se zarytostí, přičemž jen ony mohou situaci pochopit „zle“. Podobnou rétorickou figuru zastává Robert Balabán, který volí adjektivum „potrefená“, což může hanlivě odkazovat k lidovému rčení o potrefené huse. Další diskutér nejdřív horuje za fixaci genderových rolí a následně mluví o „nakažení feministickou ideologií“, což opět staví feminismus do pozice něčeho nezdravého a nebezpečného. Pasáž slov „na skrz prolezlí“ podtrhuje obraz infekční nemoci, zatímco označení genderu za patlaninu jej vystavuje jako nekoherentní a nekompetentní disciplínu.

„Koubku, to neděláš dobře s tím sporákem. Ty budeš muset tweetnout (jak je teď zvykem) velkou omluvu, až tě bulváry a gender organizace semelou.” (Tomáš Vlasák) 97/5

14 Radikální feminismus v podstatě odmítá dialog s muži, které vnímá nepřátelsky a klade důraz na bojovnost proti patriarchy, který strhnout a ideálně nahradit matriarchátem. Oproti tomu liberální feminismus chce dosáhnout zrovnoprávnění obou pohlaví a prolamovat společenské stereotypy, čehož chce dosáhnout postupnou cestou a nikoli okamžitým bojem.

„Člověk plný emoci vypustí něco takového. Pokud se poté omluví, je to přijatelné. Zle to muze chápat maximálně nějaká zarytá feministka.“ (Jan Pavel)

„Tím to samozřejmě nekončí. Ona se toho ještě nějaká potrefená feministka chytne.“ (Robert Balabán) 7/0

„Koubek měl vyzdvihnout roli ženy jako ženy a ne takhle trapčit a zbaběle couvat. Chlap má držet své slovo a obhájit si ho. Nebo už jsme všichni nakaženi tou feministickou ideologií a skrz na skrz prolezlí tou gender patlaninou ??“ (Theo Simeon) 0/12

„Palec nahoru Koubkovi - za odvalu!! Dneska už si vsichni dávají obrovské pozor, aby byli genderově korektní (tzn. ani náznak sexismu, feminismus je přitom nesmyslně tolerován až vítán..) - a on to rekne takhle hezky natvrdo. Ne že bych s jeho názorem souhlasil nebo neco, ale kuraz ten chlapec má.“ (Jan Dvořák) 2/8

4.2.1.6. Sekundární viktimizace

Poslední sada komentářů, která se váže k lokalizaci základních identifikovaných témat, relativizuje, že je Lucie Ratajová v kauze obětí. Podle těchto komentářů měla s podobnými výpady počítat, protože jde o ženu, která vstoupila do mužského fotbalu. Richard Kučera naznačuje, že Ratajová postrádá smysl pro humor (těžko lze říci, z čeho soudí, protože k žádnému oficiálnímu vyjádření z její strany nedošlo). Z použití argumentu, že měla s podobnými narážkami a atakami počítat, lze vyvodit hlavní předpoklad, který je za tímto textem umístěn, a sice, že misogynní či sexistické narážky ze strany mužů jsou legitimní, obzvláště pak pokud žena vstoupí do mužského kolektivu.

„trochu smyslu pro humor neškodí, pokud šla pískat mužské fotbal tak měla být na případné narážky připravena.“ (Richard Kučera) 0/0

„Nebýt těch vyjádření o plotně, tak by dostala masivní flastr, možná úplnou stopku. Takhle se ze slečny Ratajové v rámci genderové vyváženosti a pozitivní diskriminace stane mučednice, a ještě jí na konec odškodní a dostane od Pety kytku a bonbonky. Zastat se ženy, to jsou vždy super politické body navíc. Jo, umí v tom Míra chodit.“ (Jan Nový) 10/6

„Lepší je být hulvát, než podvodník jako Ratajová. Když se někdo cpe někam, kde je 99,9% chlapů a ještě se tam dostane jen díky tlačence od Damkové, tak musí počítat s tím, že se s ní nikdo mazlit nebude.“ (Ondřej Lošoth) 10/9

„Spravne a proc ne..... Pak si ale musi byt vedoma kam vstoupila, ze se s ni nikdo nebude malovat a brat si servitky.“ (Alois Jindra)

4.3. Články vs. diskutéři: Porovnání diskurzů

V pilotním průzkumu jsem odhalil, že server iDnes věnoval v textech podstatně větší pozornost sportovně-arbitrární stránce než té genderové. Na rozdíl od autorů článků našla v diskusním fóru genderová tematika hojně zastoupení. Zatímco server iDnes misogynní vyjádření obou hráčů příliš nehodnotil, u diskutérů vznikla celá paleta názorů od zcela souhlasných až po tvrdě odsuzující (viz vlastní analýza). V článcích jsem také našel diskurzivní tendenci odůvodňovat zmiňované výroky jako náhlá vzplanutí emocí, což se náležitě projevilo ve zkoumaných diskusích, protože právě emocionální faktor patřil mezi nejčastější argumenty diskutérů, ať už nakonec výroky schválili, či odsoudili.

Fotbal byl, je a bude o emocích, pokutovat nekoho za emoce mi přijde ponekud divne (Jaroslav Stupka) 6 / 5

Oba se omluvili, omluvil se klub a ještě ke všemu je poslal (celkem vtipně) trénovat se ženským týmem. Oba mluvili v emocích po docela hnusném zářezu (čímž je neomlouvám, jejich vyjádření byla hodně za hranou) (Marek Muller) 87/7

Ratajová nezvládla situaci, Koubek zase emoce. Takže Koubek se omluví ženám, Ratajová Spartě + menší sankce pro Ratajovou :) A život jde dál (Pavel Král) 0/3

Na úrovni aktérů se v diskusích nově objevily osoby bývalé rozhodčí Dagmar Damkové, která byla zmiňována jako příklad neslučitelnosti žen a fotbalu, a bývalého předsedy komise rozhodčích Romana Berbra, který byl několikrát označen jako protežovatel sudí Ratajové.

„Berbrova tlačinka dělá chybu za chybou...je fakt že si to chlapci mohli odpustit ale na druhou stranu žena ať píská ženský fotbal.“ (Miroslav Stiskal) 3/0

Pelta je pokrytec zrovna jako ostatní, co tu kritizují. Ženy opravdu, dle mého názoru, do mužského fotbalu nepatří. Stačí madam Damková. (Jiří Horák) 9/4

„Ratajova je tak do divize víc ani ťuk a tam se jí stát takovejhle lapsus tak po zápase na parkovišti svoje auto nenajde v dobrým stavu... Ale holt je to holka co tlačí Berbr tak se píská/mává liga no... Podle toho to taky vypadá...“ (Igor Hrubec) 5/4

Závěrem mohu konstatovat, že nastolení témat ze strany iDnes rezonovalo v diskusi. Nejvýznamnější linie, která mohla ovlivnit diskutéry, je spojení misogynních výroků s náhlým vzplanutím emocí. K misogynním komentářům taktéž mohl přispět fakt, že chybování sudí Ratajové bylo nejfrekventovanější téma článků, zatímco gender nebyl do diskurzu vnesen. Je tedy patrné, že obě strany chybovaly, ale prostor k analýze dostala jen chyba Lucie Ratajové.

4.4. Shrnutí vlastní analýzy

Po prvotním pročetí bezmála čtyř tisíců komentářů, které se pod články nacházely jsem do vlastní analýzy zařadil pouze cca 6,5 % z nich. Tato část se věnovala genderovým tématům a dotýkala se výzkumných otázek, které jsem si stanovil. V této selektované množině komentářů jsem identifikoval celkem roztržité pole názorů, které jsem seskupil do témat či rétorických figur. Podle očekávání jsem v diskuzích našel otevřeně sexistický diskurz, který operoval na myšlenkovém pozadí, že ženy nemají v mužském fotbalovém prostředí co pohledávat. Jedna formace diskutérů toto pouze konstatovala, druhá přišla s argumenty, že ženy zaostávají ve fyzické kondici, maximální rychlosti a schopnosti rychle vyhodnocovat situaci. I třetí skupina se držela principu generalizace žen jako jedolité skupiny a diskvalifikovala je z účasti v mužském fotbalu na základě údajných geneticky zakódovaných vrozených (in)dispozic. Dalším velkým tématem byly kvóty na zastoupení žen a novotvar hyperkorektnost. Aniž by mechanismus kvót pro zastoupení žen v českém fotbalovém systému reálně existoval, objevil se diskurz, který na ně narážel. Ještě mnohem intenzivnější bylo tematizování politické korektnosti jako zbytečného, přehnaného či dokonce nebezpečného trendu. V následující části jsem stručně prezentoval komentáře těch diskutérů, kteří sexistické výroky hráčů odsoudili. Jelikož jsem se primárně zaměřoval na okolnosti misogynních projevů, tuto kategorii jsem přešel bez hlubšího rozboru. Další skupina diskutérů využila diskuzi k projekci jiného genderového tématu. Typickou rétorickou figurou v těchto intencích byla ostrá kritika maskulinity u fotbalistů. Objevil jsem, že diskutéři vnímají vrcholový fotbal jako značně feminizované prostředí, protože hráči navštěvují kadeřnické či tetovací salóny a libují si v módních trendech. Ukázalo se, že kromě misogynie se do kybeprstoru přenesly také ostatní koncepty maskulinní identity (viz kapitola 2.1. v teoretické části této práce). V menší míře se objevila také analogická

kritika nedostatečné femininity žen ve fotbalovém prostředí. Z diskurzivní analýzy taktéž vzešlo vyobrazení feminismu jako neoblíbené a nebezpečné ideologie, která aktivně podněcuje k vyvolávání konfliktů. Poslední diskurzivní tendenci, kterou jsem vysledoval, jsem nazval sekundární viktimizace, neboť diskutéři relativizovali pozici sudí Ratajové jako oběti a obvinili ji z podvodu, čímž ji druhotně vystavili do nepříjemné situace. Na úplný závěr jsem načrtl možný vztah diskurzů lokalizovaných v pilotní analýze a těch, které jsem objevil ve své analýze.

5. Současnost a budoucnost online misogynie

Citlivost českých zemí k sexismu, misogynii nebo jiným formám utlačování skupiny obyvatel/ek na základě pohlaví, věku, rasy, orientace atp. je historicky velmi nízká. Nad důvody se můžeme zamyslet. Nasnadě je například dlouhodobá rasová homogenita na našem území, konzervativní smýšlení místních obyvatel nebo čtyři desítky let trvajících komunistické vakuum, které soustavně vysávalo kyslík drtivě většině progresivních směrů a myšlenek. Výzkumná část této práce odhalila, že zpátečnické myšlenky o podřazenosti či nedostatečné výkonnosti žen stále kolují ve veřejném diskurzu. Druhým dechem je však třeba dodat, že se v analyzovaných fórech zvedla také silná vlna odporu, která jakékoli projevy sexismu ostře odsoudila a podle bodovacího systému serveru iDnes byly takové názory přijímány velmi kladně.

Jakkoli se může zdát, že současným online světem hýbe stále větší počet misogynních afér, je třeba zachovat chladnou hlavu. Nejedná se o vzestup sexismu, ale spíše o vzestup počtu a sociální rozmanitosti návštěvníků kyberprostoru. Ještě deset let zpět byl internet doménou mladších uživatelů ze střední a vyšších tříd, zatímco nyní k němu má přístup nepoměrně větší masa lidí¹⁵. Nelze však popírat, že je vzrůstající počet sexistických afér vážným problémem, a proto také začínají vznikat různá hnutí či manifesty, které se snaží situaci napravit (např. *Recl@im the Internet* ve Velké Británii nebo *Agir contre la misogynie et l'incitation a la haine sexiste sur Internet* ve Francii). V českém prostředí proti nenávislným projevům na internetu bojuje projekt *HateFree Culture* a konkrétně téma misogynie se pak snaží vnášet do veřejných debat *Radio Wave*, které spadá pod veřejnoprávní Český rozhlas.

15 Zatímco v roce 2006 bylo na internetu 1,024 miliardy uživatelů, v roce 2016 jejich počet vzrostl na bezmála 3,5 miliardy (statista.com).

Pokud se zamyslíme nad možnostmi dalšího výzkumu, jsou vcelku rozmanité. Výzkumník se může vydat do herních studií, kde je genderová perspektiva využívána stále častěji (např. Eklund, 2011 nebo Krobová, 2014). Cenné by určitě také byly další genderové analýzy internetových diskuzí o aktuálních tématech (např. pozice žen v Islámu, slučování novomanželských příjmení nebo vnímání sexismu veřejností¹⁶). Konečně, zajímavým prostorem pro analýzu jsou bezesporu sociální sítě, jejichž struktura umožňuje dobré zacílení vzorku. Určité exponované profily „celebrit“ této sféry zaznamenávají přísun nenávistných komentářů pravidelně, ať už jde o rasismus (Radek Banga, Dominik Feri) nebo misogynii (Lady Dee).

Závěr

Tato magisterská práce se zabývala dynamikou genderu v prostředí kyberprostoru. V úvodu jsem si stanovil cíl prozkoumat, jakým způsobem se do kyberprostoru promítá genderový řád naší společnosti. Konkrétněji jsem pak během této práce zkoumal motivace a projevy nenávisti k ženám (tzv. misogynie). Tato práce je psaná z feministické perspektivy a tudíž předpokládá, že je naše společnost uspořádaná patriarchálně, takže obecně znevýhodňuje ženy, zatímco muži jsou v opačné pozici.

V teoretické části jsem rozebral kyberprostor jako sociální fenomén, ve kterém lidé tráví stále více času a zároveň se v něm chovají jinak než ve fyzickém světě. Následně jsem se snažil odpovědět na klíčovou otázku, zda se v něm rozpouští společenské stereotypy nebo se stává katalyzátorem pro jejich reprodukci. Dospěl jsem k závěru, že i přes liberální strukturu je kyberprostor místem, kde je maskulinita v hodnotovém systému nadřazena femininitě, což dokazuje například diskutovaný koncept ženské komplicity. Na četný výskyt misogynních afér v současném kyberprostoru pak poukazuje oddíl 1.3., který podtrhuje důležitost výzkumů kyberprostoru. Genderová část pak ozřejmuje vztahy maskulinit a vyjasňuje, jakou hrají roli v konceptu misogynie. Následující oddíl je zařazen kvůli tématu následovně vlastní analýzy a přichází se závěrem, že kompetitivní prostředí motivuje muže ke zvýšené potřebě demonstrování maskulinity, což vede k misogynním projevům.

16 Zde se nabízí výzkum veřejného reflektování soutěže Sexistické prasátečko, kterou každý rok pořádá organizace Nesehnutí. Výsledky hlasování pokaždé vzbudí mediální ohlas a napříč různými diskuzními fóry lze vysledovat celé spektrum názorů od vnímání sexismu až po smysl feminismu.

V analytické části jsem se soustředil na konkrétní kauzu misogynních výroků fotbalových hráčů AC Sparta Praha a reprezentantů ČR Tomáše Koubka a Lukáše Váchy. Mým hlavním cílem bylo zjistit, jak se diskutěři pod články na serveru iDnes.cz staví k misogynním výrokům těchto hráčů, jak vnímají genderovou tematiku obecně, a jak se do těchto diskuzí promítají koncepty hegemonie a patriarchy. Část z diskutujících sexistické výroky otevřeně podpořila a generalizovala ženy jako jedolitou skupinu, která do mužského fotbalu nepatří. Pokud jde o vnímání genderu, identifikoval jsem diskurzivní proud, který pojímá feminismus jako neoblíbenou a nebezpečnou ideologii, která aktivně vyvolává konflikty. Dalším vyvozeným závěrem pak je, že diskutěři často označovali sledovanou misogynní aféru jako přehnaný důsledek hyperkorektní doby. V diskuzi se také objevila velká část příspěvků, která sexistické výroky obou fotbalistů odsoudila. Konečně je třeba zmínit silné téma, kterým je kritika feminizované maskulinity u obou dotyčných hráčů a fotbalistů obecně. Jako poslední bod uvádím srovnání diskurzů lokalizovaných v pilotní analýze článků a těch, které jsem objevil ve své vlastní analýze.

Summary

This master thesis consider gender dynamics in cyberspace environment. I determined a goal to discover how gender order of our society interacts with this very special phenomena. To be more precise, my research concerned motivations to and manifestaions of hatred toward women (which is called misogyny). This paper is written from a feminist perspective therefore i assume that patriarchy is deeply rooted and incorporated in our society which means that women are generally disadvantaged meanwhile men are in opposite position.

In the first part i focused on cyberspace as a social phenomena in which people spend more and more time. At the same time they behave slightly differently then they do in real world. Afterwards i tried to answer my own question whether cyberspace helps to weaken social stereotypes or becomes a catalyst for their reproduction. Despite its liberal structure, i came to result that cyberspace maintain the patterns of offline society. Masculinity is superior to femininity in its value system which proves concept of female complicity for example. Unit 1.3. points out to numerous misogynistic affairs in recent cyberspace and underlines urgency of similiar researches like this. Following unit is about defining pricniples of masculinities, relationships between them and cocept of misogyny. Final part deals with masculinites in sport teams and collectives. The reason why i incorporate it to

this work is sports topic of my research. At this part i concluded that competitive environments like teams motivates men to demonstrate masculinity, which may lead to manifestations of misogyny.

Analytical part examines one particular case of misogynistic speech of two czech football players (Lukáš Vácha and Tomáš Koubek) against women referee. My main goal was to explore reactions to the players statements within discussion forums below articles on czech eminent news website iDnes.cz. These are questions i took under consideration. What are debaters opinions about such misogyny and sexism? Is Czech audience sensitive about gender issues? And how are principles of hegemony and patriarchy projected into analysed case? Generally speaking, part of debaters directly supported misogynistic speech of two footballers claimed women as monolithic group which is not able to keep up with pace of men's football. There are also several tendencies to perceive gender and feminism as a unpopular or even dangerous ideology concerning the role of gender in public discourse which I examined. Unfortunately, another identified image of feminism is triggering conflicts. The next conclusion is that part of debaters perceived whole media affair as exaggerated. Related to this topic I witnessed an emerge of neologism *hypercorrectness* which reflects assumption of debaters that issues of sexism are not important at all. There were also several cases of strict rejections of players speech in the discussion forums but my research focused to misogyny. Finally there is a strong topic mentioned many times which is sharp critic of feminized masculinity of recent footballers. Last but not least i compared interpaly of media discourse in articles and public discourse in discussion forums.

Seznam použitých zdrojů

Použitá literatura:

BOURDIEU, Pierre. *Nadvláda mužů*, Praha: Karolinum, 2000

BERGER Peter, LUCKMANN, Thomas. *Sociální konstrukce reality*. Centrum pro studium demokracie, 2001

BRAITHWAITE, Andrea. 'Seriously, get out': Feminists on the forums and the War(craft) on women. In: *new media & Society*. 2014, č.16 (5), s. 703-718

BRAITHWAITE, Andrea. It's About Ethics in Game Journalism? Gamergaters and Geek Masculinity. In: *Social Media + Society*. 2016. October-December, s. 1-10

BRANNON, Robert a JUNI, Samuel. A Scale for measuring attitudes about masculinity. In: *Psychological Documents*. 1984. č. 14

CONNEL, Raewyn. *Masculinities : Knowledge, Power and Social Change*, Berkley: University of California Press, 1995

CONNEL, Raewyn a MESSERSCHMIDT. Hegemonic masculinity: Rethinking the Concept. In: *Gender & Society*. 2005, č. 19

DANEŠ, František. *Kultura a struktura českého jazyka*. Karolinum. 2009

DONALDSON, Mike. What is Hegemonic Masculinity. In: *Theory and Society*, Special Issue [online]. 1993 [cit. 2016-09-27]. Dostupné z: <http://ro.uow.edu.au/cgi/viewcontent.cgi?article=1149&context=artspapers>

EKLUND, Lina. *Doing gender in cyberspace: The performance of gender by female World of Warcraft players* [online]. 2011 [cit. 2017-01-03] Dostupné z: <http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1354856511406472>

FAIRCLOUGH, Norman. *Critical discourse analysis: the critical study of language*. Harlow: Longman, 1989

FAIRCLOUGH, Norman. *Critical discourse analysis: the critical study of language*. Harlow: Longman, 2010

HEARN, Jeff, COLLISON, David L. *Theorizing Unities and Differences Between Men and Between Masculinities* In BROD, Harry a KAUFMAN, Michael. *Theorizing Masculinities*, London: Sage, 1994, str. 97 – 118

KIRKUP, Gill. Introduction to Part One: Representing Gender In Technoscience. In: *Gendered Cyborg*. London: Routhledge, 2000

KIMMEL, Michael. *Changing Men: New Directions in the Study of Men and Masculinity*. Newbury Park, California, 1995

KROBOVÁ, Tereza. *Genderová analýza ženských hrdinek v počítačových hrách*. Praha, 2004. Diplomová práce.

LÉVY, Pierre. *Kyberkultura: Zpráva pro Radu Evropy v rámci projektu "Nové technologie: kulturní spolupráce a komunikace."* Praha: Karolinum, 2000

LORBER, Judith. *Paradoxes of Gender*. Yale University Press, 1994

McDERMOTT, Lisa. Toward a Feminist Understanding of Physicality Within the Context of Woman's Physically Active and Sporting Lives. In: *Sociology of Sport Journal*, 1996 [online] [cit. 2016-12-27] Dostupné z: http://www.academia.edu/2927595/Toward_a_feminist_understanding_of_physicality_within_the_context_of_womens_physically_active_and_sporting_lives

MESSNER, Michael a SABO, Donald. *Sport, men, and the gender order: Critical feminist perspectives*. Champaign: Human Kinetic Books, 1990

MESSNER, Michael. *Taking the field: Women, men and sport*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 2002

MIHALACHE, Adrian. The Cyber Space-Time Continuum: Meaning and Metaphor. In: *The Information Society*, Bucharest [online] 2002 [cit. 2016-10-03]. Dostupné z:

<https://pdfs.semanticscholar.org/293d/68b258a225dfeca10fbecbe1ec9af96e6ba9.pdf>

MILTNER, Kate & SHEPHERD, Tamara & HARVEY, Alison & JORDAN, Tim & SRAUY, Sam. Histories of Hating. In: *Social Media + Society* [online]. 2015 [cit. 2016-09-30].

Dostupné z: <https://ira.le.ac.uk/bitstream/2381/32968/6/Social%20Media%20%2b%20Society-2015-Shepherd-.pdf>

MONTEVERDE, Giuliana. Not All Feminist Ideas Are Equal: Anti-Capitalist Feminism and Female Complicity. In: *Journal of International Women's Studies*. [online] 2014 [cit. 2016-10-02]. Dostupné z: <http://vc.bridgew.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1778&context=jjws>

PHILLIPS, Louise a JØRGENSEN Marianne. *Discourse Analysis as Theory and Method*. London: Sage Publications, 2002.

PROKOPOVÁ, Kateřina a ORSÁGOVÁ, Zuzana a MARTINKOVÁ, Petra. *Metodologie výzkumu v oblasti kritické analýzy diskurzu*. Univerzita Palackého v Olomouci. 2014

RENZETTI, Claire a CURRAN, Daniel. *Ženy, muži a společnost*, Praha: Karolinum, 2003.

SCHACHT, Steven. Misogyny on and off the “Pitch“: The Gendered World of Male Rugby Players. In: *Gender and Society*. 1996, č.10 (5), s. 550-565

SCHULZ, Winfried [et al.]. *Analýza obsahu mediálních sdělení*. Praha: Karolinum. 2004

SULER R. John a PHILLIPS L. Wende. The Bad Boys of Cyberspce: Deviant Behaviour in a multimedia chat community. In: *Cyberpsychology & BEHAVIOR*, 1998, č.3, s.275 – 294

ŠMAHAJ, Jan. *Kyberšikana jako společenský problém*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014.

ŠVECOVÁ, Markéta. *Kyberfeminismus a sexualita v kyberprostoru*. Praha, 2006.
Bakalářská práce. Univerzita Karlova.

TRAMPOTA, Tomáš a VOJTĚCHOVSKÁ, Martina. *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál, 2010.

VAN DIIJK, A. Teun. Principles of critical discourse analysis. In: *Discoursre & Society*, 1993, č.4(2), s.249-283

VAŠÁT, Petr. *Kritická diskurzivní analýza: Sociální konstruktivismus v praxi* [online]. 2008 [cit. 2016-12-05]. Dostupné z: http://www.antropoweb.cz/media/webzin/webzin_2-3_2008/8_KRITICKA_DISKURSIVNI_ANALYZA_SOCIAL.pdf

ŽEGKLITZ, Lukáš. *Jak současní čeští vysokoškoláci (muži) reflektují požadavky, které klade společnost na muže?* Praha, 2014. Bakalářská práce. Univerzita Karlova.

Internetové stránky:

BARLOW, John Perry. *A Declaration of the Independence of Cyberspace* [online]. 1996 [cit. 2016-09-28]. Dostupné z: <https://www.eff.org/cyberspace-independence>

DEMOS. *The Use of Misogynistic Terms on Twitter*. [online]. 2016 [cit-2016-10-12]. Dostupné z: <https://www.demos.co.uk/wp-content/uploads/2016/05/Misogyny-online.pdf>

ESA. *Essential Facts About the Computer And Video Game Industry*. [online]. 2015 [cit. 2016-10-05]. Dostupné z: <http://www.theesa.com/wp-content/uploads/2015/04/ESA-Essential-Facts-2015.pdf>

HESS, Amanda. *Why Does Hate Thrive Online?* [online]. 2015 [cit. 2016-09-28]. Dostupné z:
http://www.slate.com/articles/technology/users/2015/10/hate_speech_harassment_and_trolling_online_some_history.html

HROCH, Miloš a SCHNEIDER, Matěj. *Kauza Gamergate: Enkláva mizogynie, nebo neo-marxismus ve videohrách?* [online] 11.11.2014. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/radiowave/stitky/_zprava/kauza-gamergate-enklava-mizogynie-nebo-neomarxismus-ve-videohrach--1419309

IAB UK. *More Women Now Play Videogames Than Men*. [online]. 2014 [cit. 2016-10-05]. Dostupné z: <https://www.iabuk.net/about/press/archive/more-women-now-play-video-games-than-men>

ISFE. *Videogames in Europe: 2012 Consumer Study*. [online]. 2012 [cit. 2017-01-04]. Dostupné z: <http://www.isfe.eu/videogames-europe-2012-consumer-study>

LOBENFELD, Claire. *Factmag*. Boiler Room shuts down its chatroom [online]. 2016 [cit. 2016-11-01]. Dostupné z: <http://www.factmag.com/2016/10/28/boiler-room-shuts-chatroom/>

NETMONITOR. *Idnes.cz, Den*. [online]. [cit-2016-11-28]. Dostupné z: <http://www.kurzy.cz/~nr/netmonitor/idnes-cz/day-total/>

PEŠKA, Martin. *MarketUp*. Kolik času stráví Češi na internetu? Muži v průměru 2 h a 24 min denně [online]. 2014 [cit. 2016-09-25]. Dostupné z: <http://www.marketup.cz/cs/blog/kolik-casu-stravi-cesi-na-internetu-muzi-v-prumeru-2-h-a-24-min-denne>

Prezentace:

DUFEK Ondřej, *CDA in Analýza veřejného diskurzu*. FSV UK, 2015 / 2016

Analyzované články:

1) NOVÁK, Miloslav. *Hyčka tři metry v ofsajdu. Jak to mohla pomezni Ratajová nevidět?* *idnes.cz* [online]. 2. 10. 2016. Dostupné z: http://fotbal.idnes.cz/brno-sparta-3-3-ofsajd-hycka-pomezni-ratajova-fze-/fotbal.aspx?c=A161002_174331_fotbal_min

2) KRUTIL, Robin. *Koubek: Ženy by měly zůstat u plotny, a ne rozhodovat mužský fotbal.* *idnes.cz* [online]. 3. 10. 2016. Dostupné z: http://fotbal.idnes.cz/spartansky-brankar-tomas-koubek-po-remize-v-brne-f64-/fotbal.aspx?c=A161002_202838_fotbal_tof

3) NOVÁK, Miloslav. *Spartánský brankář Koubek: Omlouvám se všem ženám.* *idnes.cz* [online]. 3. 10. 2016. Dostupné z: http://fotbal.idnes.cz/brankar-sparty-koubek-ratajova-omluva-dh3-/fotbal.aspx?c=A161003_121153_fotbal_min

4) NOVÁK, Miloslav. *Nepřijatelné, zlobí se Pelta na Koubka s Váchou. Budou trénovat se ženami.* idnes.cz [online]. 3. 10. 2016. Dostupné z: http://fotbal.idnes.cz/predseda-asociace-pelta-koubek-vacha-rozhodci-ratajova-p17-/fotbal.aspx?c=A161003_161827_fotbal_min

5) PALIČKA, Jan. *Pohled: Žena, která skončila v ofsajdu.* idnes.cz [online]. 4. 10. 2016. Dostupné z: http://fotbal.idnes.cz/pohled-rozhodci-ratajova-a-jeji-verdikt-v-brne-fo9-/fotbal.aspx?c=A161003_212636_fotbal_par

6) NOVÁK, Miloslav. *Sudí Ratajová má pozastavenou delegaci na čtyři utkání.* idnes.cz [online]. 4. 10. 2016. Dostupné z: http://fotbal.idnes.cz/komise-rozhodcich-listkiewicz-ratajova-f08-/fotbal.aspx?c=A161004_134211_fotbal_min

7) NOVÁK, Miloslav. *Je jedna z nejlepších na světě, zastal se šéf rozhodčích Ratajové.* idnes.cz [online]. 4. 10. 2016. Dostupné z: http://fotbal.idnes.cz/predseda-komise-rozhodcich-michal-listkiewicz-fgy-/fotbal.aspx?c=A161004_175031_fotbal_min

8) ŠEDIVÝ, Petr. *Rozhodčí k plotně? Koubek a Vácha dostali za výrok o Ratajové pokutu.* idnes.cz [online]. 6. 10. 2016. Dostupné z: http://fotbal.idnes.cz/fotbaliste-tomas-koubek-a-lukach-vacha-dostali-trest-za-vyroky-o-rozhodci-lucii-ratajove-gba-/fotbal.aspx?c=A161006_161217_fotbal_pes